

บทที่ 3

การเข้ามาครอบครองชาวของอังกฤษ และบทบาทของแสดมฟอร์ด แรฟเฟิลส์ ในการปกครองชาว

ก่อนที่อังกฤษจะเข้ามาปกครองเกาะชวาใน ค.ศ.1811-1816 นั้น อังกฤษภายใต้การดำเนินงานของบริษัทอินเดียตะวันออก ได้หันไปให้ความสนใจกับผลประโยชน์ในอินเดียเป็นหลัก ส่วนหนึ่งเป็นเพราะอังกฤษตระหนักถึงอิทธิพลของฮอลันดาในบริเวณคาบสมุทรมลายูและหมู่เกาะอินเดียตะวันออก ซึ่งอังกฤษจะต้องใช้ความพยายามอย่างมากที่จะต่อสู้กับฮอลันดาเพื่อแข่งขันผลประโยชน์ และอาจจะไม่คุ้มกับความสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้น

อาจกล่าวได้ว่า แม้ว่าอังกฤษจะเปลี่ยนความสนใจไปให้ความสำคัญกับการค้าที่อินเดียมากกว่าการค้าเครื่องเทศในหมู่เกาะอินเดียตะวันออกซึ่งอยู่ใต้อิทธิพลของฮอลันดา อย่างไรก็ตามอังกฤษยังคงรักษาผลประโยชน์ในบริเวณคาบสมุทรมลายูและหมู่เกาะอินเดียตะวันออกไว้เท่าที่จะสามารถทำได้ จะเห็นได้จาก อังกฤษยังคงมีผลประโยชน์อยู่ที่บันเต็น* ซึ่งอยู่บนเกาะชวา แต่เนื่องจากบันเต็นถูกกดขี่จากฮอลันดาหลายครั้ง ท้ายที่สุดฮอลันดาบังคับให้อังกฤษถอนตัวออกไปจากบันเต็นใน ค.ศ.1682¹ เป็นผลให้อังกฤษเหลือเพียงคลังสินค้าอยู่ภายในบันเต็นเท่านั้น หลังจากนั้นอังกฤษได้ตั้งสถานีการค้าเล็กๆ เพื่อทำการค้าพริกไทยที่เมืองเบ็นกูเลนบนฝั่งตะวันตกของเกาะสุมาตรา นอกจากนี้ยังคงมีพ่อค้าอังกฤษอิสระบางคนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในอินเดีย เข้ามาทำการค้าอยู่ในบริเวณหมู่เกาะอินเดียตะวันออกและคาบสมุทรมลายู เช่น อเล็กซานเดอร์ แฮมิลตัน (Alexander Hamilton)² เป็นต้น

---

* อังกฤษเข้ามาตั้งสถานีการค้าที่บันเต็น ค.ศ.1628 ดูใน Claude Guillot, *The Sultanate of Banten* (Indonesia: Gramedia Book Publishing Division, 1990), p. 34.

¹ B.L Mandal, *India's Trade Relation with Malaya and Indonesia (1793-1833)* (India: Kitab Mahal, 1984), p. 4.

² เอน.เจ. โรธัน, *การสร้างชาติมาเลย์เซียและสิงคโปร์*. แปลโดย ประกายทอง สิริสุข (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2526), หน้า 80.

1. สถานการณ์ที่ส่งผลให้อังกฤษมีบทบาทในบริเวณคาบสมุทรมาเลย์และหมู่เกาะอินเดียตะวันออก ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 – ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19

อาจกล่าวได้ว่าการที่อังกฤษมีอำนาจมากขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจรวมไปถึงความเข้มแข็งของกองทัพเรือ โดยเฉพาะที่เบงกอลในอินเดีย รวมไปถึงผลจากการที่ฮอลันดาเริ่มเสื่อมอำนาจลง ตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 18 นั้น มีส่วนสำคัญที่ทำให้อังกฤษกลับมาให้ความสนใจและพยายามเข้ามามีอิทธิพลในบริเวณคาบสมุทรมาเลย์และหมู่เกาะอินเดียตะวันออก นอกจากนี้ยังเป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุโรปด้วย ดังนั้นจึงอาจสรุปสถานการณ์ที่เกิดขึ้นที่นำไปสู่การกลับเข้ามาให้ความสนใจต่อดินแดนในบริเวณคาบสมุทรมาเลย์และหมู่เกาะอินเดียตะวันออกของอังกฤษอีกครั้งคือ

1.1. การแข่งขันระหว่างอังกฤษกับฝรั่งเศสในดินแดนตะวันออกอันเป็นผลมาจากสงครามเจ็ดปี*

สงครามเจ็ดปี (Seven Years War, ค.ศ.1756-1763) เป็นสงครามระหว่างอังกฤษและฝรั่งเศส อันเป็นผลจากความขัดแย้งเรื่องอาณานิคมในอเมริกา มีการประกาศสงครามอย่างเป็นทางการในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1756 โดยฝรั่งเศสมีพันธมิตรคือ ออสเตรีย รัสเซีย และสวีเดน ในขณะที่อังกฤษมี ปรุสเซีย และสเปน เป็นพันธมิตร นอกจากนี้จะรบกันในยุโรปภาคพื้นทวีปแล้ว ยังรบกันในดินแดนอื่นด้วย โดยเฉพาะในอเมริกาและอินเดียนั้นเป็นการรบโดยตรงระหว่างอังกฤษและฝรั่งเศส

เนื่องจากการรบในดินแดนอื่นๆ ด้วย ดังนั้นรัฐบาลอังกฤษ โดยนายกรัฐมนตรีวิลเลียม พิตต์ (William Pitt the Elder) จึงวางหลักการในการทำสงครามกับฝรั่งเศสขึ้น หลักการของวิลเลียม พิตต์ มีดังนี้คือ³

1. ทำให้อังกฤษมีทุนสำรองในท้องพระคลังให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
2. ทำลายอำนาจทางทะเลของฝรั่งเศส โดยคอยกีดกันไม่ให้ผู้คนหรือเสบียงอาหารเข้าไปเพิ่มในดินแดนที่เป็นของฝรั่งเศสใน โป้นทะเลได้อีกต่อไป

---

* สงครามเจ็ดปีเป็นผลมาจากความไม่พอใจของพระเจ้าเฟรเดอริกแห่งปรัสเซียกับพระนางมาเรีย เทรเซีย แห่งออสเตรียมาตั้งแต่เกิดสงครามชิงราชสมบัติออสเตรีย ความขัดแย้งทำให้ประเทศในยุโรปแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย สงครามเกิดขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 1756-1763 สาเหตุจากความขัดแย้งระหว่างอังกฤษ กับ ฝรั่งเศส ซึ่งเป็นพันธมิตรที่สำคัญของปรัสเซีย และ ออสเตรีย

³แสวงโสภณ เกษมศรี, ม.ร.ว. ประวัติศาสตร์สากลยุคปัจจุบัน (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2515), หน้า 249.

3. ทักษะของอังกฤษที่ส่งไปรบในดินแดนต่าง ๆ นั้นจะต้องมีอาวุธและทหารดีที่สุดและให้มีกำลังเพิ่มและพร้อมเพรียงเสมอ เพื่อตัดกำลังกองทัพของฝรั่งเศส

ด้วยเหตุนี้ หลักการของอังกฤษในระหว่างสงครามเจ็ดปีจึงมุ่งที่จะทำลายอิทธิพลของฝรั่งเศสในทุกๆ ที่ที่อังกฤษคาดว่าฝรั่งเศสจะเข้ามาทำทนาย

การรบที่อินเดีย นั้น นอกจากจะรบเพื่อขับไล่ฝรั่งเศสแล้ว ยังส่งผลถึงดินแดนในบริเวณคาบสมุทรมาเลย์และหมู่เกาะอินเดียตะวันออกในเวลาต่อมาอีกด้วย ทั้งนี้เพราะเดิมอังกฤษมีศูนย์กลางอำนาจที่สำคัญอยู่ที่บริเวณฝั่งตะวันตกและฝั่งตะวันออกของอินเดียคือ บอมเบย์ (Bombay) และ มัทราส (Madras) แต่จากการต่อสู้ระหว่างอังกฤษ กับ ฝรั่งเศส มีส่วนทำให้ปัญหาเรื่องยุทธศาสตร์ในบริเวณตะวันออกของอินเดีย กลายเป็นปัญหาที่สำคัญของอังกฤษ

เพื่อที่จะแข่งขันกับฝรั่งเศสในการควบคุมอำนาจทางทะเลในบริเวณอ่าวเบงกอล⁴ อังกฤษมีความจำเป็นที่จะต้องแสวงหาสถานีเรือบนบริเวณชายฝั่งตะวันออกของอ่าวเบงกอล เพื่อเป็นจุดพักในการเดินเรือระหว่าง มัทราส ไปบอมเบย์ ทั้งนี้เพราะฝรั่งเศสและอังกฤษใช้บริเวณฝั่งตะวันออกของอินเดียโดยเฉพาะฝั่งโคโรมานเดล (Coromandel Coast) เป็นศูนย์กลางอำนาจซึ่งกันและกัน

ปัญหาจากธรรมชาติเป็นเหตุผลอีกประการที่สนับสนุนให้อังกฤษต้องแสวงหาสถานีเรือที่ตั้งสถานีของตน เนื่องจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือที่พัดมาในเดือนตุลาคมถึงเดือนพฤษภาคม ทำให้กองเรือของอังกฤษไม่สามารถออกจากเมืองท่าที่มัทราสได้โดยง่าย

ดี จี อี ฮอลล์ ได้อธิบายถึงการเปลี่ยนทิศทางของลมมรสุมจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้มาเป็นลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือในเดือนตุลาคมไว้ว่า ลมมรสุมเป็นสาเหตุให้การเดินเรือมีอันตรายมาก ทั้งนี้เพราะลมมรสุมจะพัดแรงระหว่างเดือนตุลาคมและเดือนพฤศจิกายน ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญทางเรือกล่าวไว้ว่า กองเรือจะต้องเข้าจอดพักในอู่จอดเรือที่ปลอดภัยตั้งแต่ต้นเดือนตุลาคม หรือไม่ช้าไปกว่าวันที่ 12 ของเดือน และจะต้องกลับไปให้ทันในช่วงที่ฤดูลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเริ่มก่อตัวตอนต้นเดือนพฤษภาคม ดังนั้นช่วงเวลาระหว่างตุลาคมถึงเดือนพฤษภาคมนั้นจะเป็นช่วงเวลาพักการเดินเรือ

จะเห็นได้ว่าบริเวณฝั่งโคโรมานเดล ก่อนข้างปลอดภัยสำหรับอังกฤษนั้น แต่มักจะมีคลื่นใหญ่ซัดขวางการติดต่อกับชายฝั่ง ซึ่งทำให้ไม่สะดวกอย่างยิ่งต่อการจอดเรือเพื่อซ่อมแซม เพราะไม่มีอู่เรือในบริเวณนั้น การซ่อมแซมเรือจะต้องทำในที่โล่ง ดังนั้นเรือที่เสียหายอย่างหนักจึงไม่อาจทอดสมอซ่อมได้ จำเป็นต้องแล่นไปถึงบอมเบย์

⁴ ดี จี อี ฮอลล์, ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เล่ม 1. แปลโดย วุฒยูพา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และคณะ (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2525), หน้า 590.

⁵ เรื่องเดียวกัน. และ เอ.เจ. ไรอัน, การสร้างชาติมณฑลและสิงคโปร์, หน้า 81-82.

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ความต้องการสถานีเรือทางชายฝั่งตะวันออก ได้กลายเป็นปัญหาที่ริบคว่นอย่างยิ่งสำหรับอังกฤษ โดยเฉพาะเมื่ออังกฤษอยู่ในสถานการณ์ที่มีการแข่งขันกันกับฝรั่งเศส ทั้งนี้เพราะหลังจากระยะหยุดพักเพราะลมพายุแล้ว ระหว่างอังกฤษและฝรั่งเศสฝ่ายที่สามารถตั้งมั่นอยู่ในอ่าวเบงกอลได้เร็วที่สุด จะเป็นฝ่ายได้เปรียบมากในการเข้าโจมตีที่มั่นและการค้าทางทะเลของฝ่ายตรงข้าม

เหตุการณ์ที่สนับสนุนให้อังกฤษเห็นความจำเป็นในการค้นหาที่ซ่อมเรืออีกคือ ในเดือนตุลาคม ค.ศ.1758 หลังจากการสู้รบบนฝั่งโคโรมานเคลกับกองทัพเรือของฝรั่งเศส ทำให้อังกฤษต้องถอนกองเรือไปซ่อมแซมที่บอมเบย์และไม่ได้กลับมาที่บริเวณตะวันออกของเบงกอลจนปลายเดือนเมษายน ค.ศ. 1759 ในช่วงเวลานี้กองทัพเรือของฝรั่งเศสได้โจมตีมัทราสทางบกและเข้าล้อมเมืองได้นานถึง 66 วัน เป็นโชคดีที่มีเรือของอังกฤษ 6 ลำกลับมาจากยุโรปทำให้อังกฤษถอนตัวกลับไป เมื่อสงครามยุติลงในค.ศ.1763⁶

ในที่สุดอังกฤษสามารถเอาชนะฝรั่งเศสในสงครามเจ็ดปีได้ใน ค.ศ.1763 และในปีเดียวกันนั้นได้มีการเซ็นสัญญาสันติภาพระหว่างอังกฤษ ฝรั่งเศส และสเปน ที่เรียกว่าสนธิสัญญาปารีส (Treaty of Paris) ซึ่งสนธิสัญญากำหนดให้ดินแดนที่เป็นของฝรั่งเศสตกเป็นของอังกฤษ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอินเดียฝรั่งเศสต้องรับรองอำนาจอังกฤษเหนืออ่าวเบงกอล โดยที่ฝรั่งเศสเหลือเพียง ปอนดิเชอริ (Pondichery) และจันทนคร (Chandemagore) โดยฝรั่งเศสต้องสัญญาว่าจะใช้เป็นสถานีการค้าเท่านั้น

สนธิสัญญาปารีสทำให้อังกฤษมีอิทธิพลเหนือฝรั่งเศสอย่างมากในอ่าวเบงกอล แต่ปัญหาเรื่องการแข่งขันกับฝรั่งเศสกลายเป็นปัญหาที่สำคัญสำหรับฝ่ายอังกฤษอีกครั้ง เมื่อ ลา บูร์ดอนแนส (La Bourdonnais) แห่งฝรั่งเศสสามารถตั้งท่าเรือที่เกาะมอริเชียส (Mauritius)⁷ ทำให้อังกฤษเป็นฝ่ายได้เปรียบอังกฤษอย่างมาก เพราะกองทัพเรือของอังกฤษยังไม่มีสถานีของตนในบริเวณมหาสมุทรอินเดีย ดังนั้นจึงไม่สามารถเคลื่อนจากฝั่งโคโรมานเคลและกลับมาที่สถานีที่บอมเบย์ได้ก่อนต้นเดือนเมษายน ทำให้อังกฤษสูญเสียเวลาไปถึง 3 เดือน ในขณะที่กองทัพเรือของฝรั่งเศสนอกจากจะมีท่าเรือที่เกาะมอริเชียสแล้ว ยังมีอยู่ซ่อมเรือที่มะริด* ที่สะดวกสามารถควบคุมอ่าวเบงกอลได้ ทำให้อังกฤษเกรงว่าสถานีการค้าของอังกฤษบนฝั่งโคโรมานเคลจะไม่ปลอดภัย

จากเหตุการณ์นี้มีผลทำให้อังกฤษต้องแสวงหาสถานีเรือที่เหมาะสมทางฝั่งตะวันออกของอ่าวเบงกอลอย่างจริงจัง ซึ่งจะต้องเป็นบริเวณที่ไม่มีอิทธิพลของฝรั่งเศสอยู่ ทั้งนี้ก็เพื่อความ

⁶ คี จี อี ฮอลล์, ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เล่ม 1, หน้า 600.

⁷ Demetrius Charles Boulger, *The Life of Sir Stamford Raffles* (Amsterdam: Pepin Press, 1999), p. 88.

* ฝรั่งเศสควบคุมมะริดได้ใน ค.ศ.1687

ตลอดภัยของอังกฤษ จะเห็นได้จากการที่อังกฤษเองก็สนใจพม่าคือ เกาะเนเกรส** แต่สาเหตุที่ไม่เลือกเกาะเนี่นัั้น เพราะฝรั่งเศสยังมาค้าขายเป็นประจำ ณ ท่าเรือที่ย่างกุ้งและฝรั่งเศสก็มีความสัมพันธ์ที่ดีกับพม่าในช่วงเวลานั้น^๑

จากการที่พระเจ้าอลองพญาธิบดีศานีเรือของฝรั่งเศสที่ย่างกุ้ง รวมทั้งเกาะมะริดจากไทยใน ค.ศ.1783 นั้น ทำให้เกาะมะริดมีความสำคัญมากขึ้น นอกจากนี้ฝรั่งเศสยังมีเกาะมอริเชียสที่ตั้งอยู่บนมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งเป็นที่ที่สามารถติดต่อกับเกาะมะริดได้อย่างสะดวกพอสมควรทำให้เป็นฝ่ายได้เปรียบอังกฤษอย่างมาก อาจกล่าวได้ว่าจากการแข่งขันกันระหว่างอังกฤษและฝรั่งเศสอันสืบเนื่องมาจากสงครามเจ็ดปี เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้อังกฤษตระหนักถึงความสำคัญของการมีดินแดนของตนในบริเวณฝั่งตะวันออกของเบงกอล ที่จะทำให้สามารถต่อสู้กับฝรั่งเศสได้

1.2 การทำสงครามระหว่างอังกฤษกับฮอลันดาในดินแดนตะวันออก

ฮอลันดาเป็นชาติตะวันตกที่มีอิทธิพลในบริเวณหมู่เกาะอินเดียตะวันออกและคาบสมุทรมลายูมานาน ดังที่กล่าวไปแล้วว่าในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 นั้น อิทธิพลของฮอลันดาในบริเวณนี้เริ่มลดน้อยลง แต่จากการที่อังกฤษต้องการหาสถานีทางตะวันออกของอ่าวเบงกอล จึงดูเหมือนว่าอังกฤษจะกังวลกับการขยายอิทธิพลของฝรั่งเศสมากกว่าการทำสงครามกับฮอลันดา

การต่อสู้ระหว่างอังกฤษ-ฝรั่งเศส และอังกฤษ-ฮอลันดา นั้น เป็นผลมาจากสงครามเจ็ดปี และจากการที่อังกฤษแพ้สงครามกัวเกราชของอเมริกาใน ค.ศ.1782-1783 ทั้งฮอลันดาและฝรั่งเศสให้ความช่วยเหลืออเมริกาในการประกาศอิสรภาพของอเมริกา นอกจากจะส่งผลให้อังกฤษต้องมองหาจุดยุทธศาสตร์อันเป็นปัจจัยทางการเมืองที่ทำให้อังกฤษเข้ามาเกี่ยวข้องกับดินแดนด้านตะวันออกแล้ว ผลประโยชน์ทางการค้าที่อังกฤษได้รับมากขึ้นในบริเวณคาบสมุทรมลายูและหมู่เกาะอินเดียตะวันออก จากการทำสงครามกับฮอลันดา เป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สนับสนุนให้อังกฤษพยายามแสวงหาสถานีการค้าทางตะวันออกของอินเดีย

จากการที่ฮอลันดาประกาศยอมรับความเป็นอิสรภาพของอเมริกา ทำให้อังกฤษประกาศสงครามกับฮอลันดา (Fourth Anglo-Dutch War) ใน ค.ศ.1780-1784 และยกเลิกสัญญาต่างๆ ที่เคยทำมาด้วยกัน และการประกาศทำสงครามกับฮอลันดา ทำให้ฮอลันดาต้องเสียผลประโยชน์ทางการค้าไปเป็นจำนวนมาก เพราะสถานีการค้าในอินเดียและทางตะวันตกของสุมาตราตกอยู่ในมือของอังกฤษ ฮอลันดาต้องสูญเสียเรือในขณะเดินทางติดต่อกับประเทศคนไปเกือบหมดในแถบ

** เกาะเนเกรสตั้งอยู่ทางใต้ปากแม่น้ำพะลิม ของพม่า

^๑ ดี จี ฮอลล์, ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เล่ม 1, หน้า 590.

ภาคตะวันออก จนเรือไม่กล้าเสี่ยงที่จะเดินทางออกจากท่าเรือของฮอลันดา ซึ่งมีผลทำให้การค้าเริ่มชะงัก แม้ว่าจะมีการการลงนามในสนธิสัญญาสงบศึกที่ปารีสใน ค.ศ.1784 แต่ผลของสนธิสัญญาส่งผลให้การผูกขาดการค้าของฮอลันดาถูกยกเลิกไป ทำให้อังกฤษสามารถเข้ามาทำการค้าได้อย่างเสรี และมีโอกาสที่จะทำทลายอำนาจทางการค้าของฮอลันดาในบริเวณหมู่เกาะอินเดียตะวันออก⁹

ในทางกลับกัน การทำสงครามกับฮอลันดาทำให้อังกฤษไม่สามารถเข้าไปยังเมืองท่าในหมู่เกาะอินเดียตะวันออกได้เช่นกัน เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นเมืองที่ฮอลันดามีอิทธิพลอยู่ ดังนั้นอังกฤษจึงมีความจำเป็นที่จะต้องหาเมืองท่าอื่นเพิ่ม ซึ่งหากอังกฤษสามารถหาเมืองท่าได้ก็จะทำให้พ่อค้าอิสระของอังกฤษได้รับผลประโยชน์มากยิ่งขึ้น ซึ่งพ่อค้ากลุ่มนี้จะเข้ามาแบ่งผลประโยชน์ทางการค้าจากฮอลันดาได้

1.3 ผลกำไรของอังกฤษจากการค้ากับจีน

การค้าก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้อังกฤษกลับเข้ามามีบทบาทสำคัญในดินแดนคาบสมุทรมลายูและหมู่เกาะอินเดียตะวันออกในช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 18 ทั้งนี้เป็นผลมาจากความสำเร็จในทางการค้าของอังกฤษในมหาสมุทรอินเดีย ทำให้การค้าระหว่างอินเดียและจีนได้ขยายตัวอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ในขณะที่อิทธิพลทางการค้าของฮอลันดาในคาบสมุทรมลายูและหมู่เกาะอินเดียตะวันออกเริ่มตกต่ำลง

โดยเฉพาะการค้ากับจีนนั้น บรรดากัปตันเรือของอังกฤษและพ่อค้าเอกชนมีส่วนสำคัญที่ช่วยให้การค้ากับจีนขยายตัว ทั้งนี้เพราะคนเหล่านี้อาศัยช่วงเวลาที่เขาหน้าของบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษมุ่งจะเอาชนะฝรั่งเศสและวางรากฐานในการขยายดินแดนในอินเดีย¹⁰ โดยพ่อค้าเอกชนกลุ่มนี้จะเข้ามาสร้างความสัมพันธ์ทางการค้ากับจีนทำให้เกิดการขยายตัวทางการค้าอย่างกว้างขวาง

สำหรับการขยายตัวทางการค้าระหว่างอินเดียและภาคตะวันออกไกลนั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากความขาดลำบากที่บริษัทต้องหากินทุนมาซื้อสินค้าจีนโดยไม่ต้องส่งเงินจากยุโรป พวกพ่อค้าเอกชนได้แก้ปัญหาโดยการส่งฝ้ายดิบจากบอมเบย์ไปจำหน่ายยังประเทศจีน และนำ

⁹Nicholas Tarling, *British Policy in the Malay Peninsula and Archipelago 1824-1871*(Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1969), p. 11.

¹⁰Nicholas Tarling, *Anglo-Dutch Rivalry in the Malay World 1780 – 1824* (Australia: University of Queensland Press,1962), p. 3.

สินค้าโดยเฉพาะผ้าจากฝั่งโคโรมาเนลและฝืนจากเบงกอลไปจำหน่ายที่มลายูและชวา ในที่สุดก็ลักลอบเอาฝืนไปขายที่จีน¹¹

อาจกล่าวได้ว่าการทำการค้าระหว่างจีนกับอังกฤษมีความสำคัญมากในสายตาของอังกฤษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าใบชา รัฐบาลอังกฤษมีรายได้จากการเก็บภาษีใบชาเข้าจำนวนมาก โดยใน ค.ศ.1785 อังกฤษนำเข้าชาคิดเป็นน้ำหนักมากกว่า 16 ล้านปอนด์ และใน ค.ศ.1787 ปริมาณชาที่อังกฤษนำเข้าก็เพิ่มเป็นมากกว่า 20 ล้านปอนด์¹² การค้ากับจีนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับอังกฤษ และทำให้อังกฤษเริ่มต้องการที่จะขยายเส้นทางการค้ากับจีนให้มากขึ้น อังกฤษยังให้ความสำคัญแก่โคโรมาเนลซึ่งอังกฤษต้องการจะให้เป็แหล่งเงินทุนที่จะทำการค้ากับจีน จึงมีส่วนทำให้บริเวณชายฝั่งตะวันออกของอ่าวเบงกอลมีความสำคัญมากขึ้น

1.4 การได้ครอบครองเกาะปีนังของอังกฤษ

อาจกล่าวได้ว่าการเจรจาซื้อเกาะปีนังใน ค.ศ.1786 โดย ฟรานซิส ไลท์ (Francis Light) เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมว่า อังกฤษมีจุดประสงค์ที่จะขยายอิทธิพลของคนมาชังดินแดนทางตะวันออก ซึ่งภายหลังจากการได้เกาะปีนัง จะมีหลายสถานการณ์ที่จะนำไปสู่การที่อังกฤษได้ครอบครองดินแดนในบริเวณคาบสมุทรมาเลย์และหมู่เกาะอินเดียตะวันออก

นับตั้งแต่ ฟรานซิส ไลท์ ดำรงตำแหน่งผู้ว่าการคนแรกของปีนังใน ค.ศ.1786 จนกระทั่งถึงแก่กรรมใน ค.ศ.1794 ไลท์ทำให้สถานีการค้าของอังกฤษที่ปีนังมีความเจริญรุ่งเรืองมาก มีผู้อพยพเข้าไปไม่ขาดระยะ ใน ค.ศ.1802 ปีนังก็กลายเป็นศูนย์จำหน่ายสินค้าที่สำคัญ และเป็นสถานที่ที่พ่อค้านำสินค้าจากอินเดียและอังกฤษมาแลกเปลี่ยนกับสินค้าจากช่องแคบมะละกาเช่น ข้าว ดีบุก เครื่องเทศ หวาย ทองคำเปลว งาช้าง ไม้มะเกลือและพริกไทย¹³

ในระยะแรกบริษัทไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าเกาะปีนังเหมาะที่จะใช้เป็นฐานทัพเรือหรือไม่ การที่อังกฤษยึดมะละกาได้ใน ค.ศ.1795 ช่วยเพิ่มความมั่นใจที่จะเปลี่ยนศูนย์กลางทางการค้าของบริษัทอินเดียตะวันออกไปอยู่ที่ปีนัง ในที่สุดอังกฤษก็ได้ตั้งฐานทัพเรือทั้งนี้เพราะการได้โปรวินซ์เวลลีสลีย์ (Province Wellesley) * ในค.ศ.1800 ทำให้อังกฤษสามารถควบคุม

¹¹ ดี จี อี สอลด์, ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เล่ม 1, หน้า 601.

¹² ประชุมพร คงทน, “ความสนใจในการค้าแถบเอเชียตะวันออกของอังกฤษและการจัดตั้งนิคมที่ปีนังและสิงคโปร์,” วารสารประวัติศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสาณมิตร 1 (พ.ศ. - ศ.ศ. 2519): 35

¹³ ोन.เจ.ไรอัน, การสร้างชาติมาเลย์เซียและสิงคโปร์, หน้า 86.

* เป็นดินแดนที่อยู่ตรงข้ามเกาะปีนัง บริษัทอินเดียตะวันออกซื้อจากสุลต่าน ไทรบุรีเพื่อรักษาความปลอดภัยให้ทำเรือที่ปีนังและเพื่อเพาะปลูกเนื่องจากปีนังไม่สามารถเพาะปลูกได้

ได้ทั้งสองฝั่งและไม่ต้องพึ่งพาอาหารจากภายนอก¹⁴ ดังนั้นเกาะปีนังมีที่ท่าว่าจะเจริญอย่างที่ฟรานซิส โลท์และบริษัทอินเดียตะวันออกคาดการณ์ไว้

ใน ค.ศ.1805 แม้ว่าปีนังยังไม่มีสิ่งก่อสร้างที่เป็นสาธารณะใดๆ นอกเหนือไปจากสิ่งก่อสร้างชั่วคราว ยังไม่มีโรงเรียน และระบบกฎหมายที่ถูกต้อง แม้ว่าการตั้งถิ่นฐานที่ปีนังยังไม่ให้ผลประโยชน์คุ้มกับทุนที่ลงไป ปีนังก็ได้เลื่อนขั้นเป็นเขตการปกครอง (Presidency) * แห่งที่ 4 ของอินเดีย

แม้ว่าการได้โปรวิ้นซ์เวลลิสส์ จะทำให้ปัญหาการขาดแคลนอาหารหมดไป และอาจกล่าวได้ว่าปีนังยังคงมีจุดอ่อนอยู่ เพราะถึงแม้ปีนังจะมีอ่าวจอดเรือที่ดี แต่จะเห็นว่าปีนังไม่เหมาะที่จะเป็นฐานทัพเรือของอังกฤษและไม่สามารถสร้างอู่เรือที่นั่นได้ ทำให้เรืออาจเสี่ยงอันตรายกับพวกโจรสลัดที่อยู่ในน่านน้ำบริเวณช่องแคบ มะละกา¹⁵ ด้วยเหตุนี้ทำให้ความพยายามในการหาที่ตั้งที่เหมาะสมของอังกฤษในบริเวณคาบสมุทรมาเลย์และหมู่เกาะอินเดียตะวันออกยังคงดำเนินต่อไป

1.5 สงครามนโปเลียนและการยึดเนเธอร์แลนด์ของฝรั่งเศส

การเกิดสงครามปฏิวัติฝรั่งเศส (French Revolution, ค.ศ.1789) และสงครามนโปเลียน (Napoleonic War, ค.ศ. 1803-1815) เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา เป็นการต่อสู้ระหว่าง 2 อำนาจใหญ่ในยุโรปได้แก่อังกฤษและฝรั่งเศส ทั้งสองประเทศใช้อาณานิคมของตนเป็นหลักประกันในการทำสงคราม สถานการณ์ในยุโรปข้างต้นนี้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อดินแดนในด้านตะวันออกที่ส่งผลให้ทั้งสองชาติต่างเข้ามาขยายอิทธิพลในบริเวณนี้ ทั้งนี้เพราะในปีก่อนการเกิดสงครามปฏิวัติฝรั่งเศส ได้มีการลงนามในสนธิสัญญาอังกฤษ-ฮอลันดา (ค.ศ.1784) มีข้อความที่สำคัญว่า ในกรณีที่เกิดสงครามในยุโรปคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอาจเข้าครอบครองอาณานิคมของอีกฝ่ายหนึ่งได้ เพื่อป้องกันการรุกรานของศัตรูของทั้งสองฝ่าย จากการผนวกฮอลันดาทำให้ฝรั่งเศสอ้างสิทธิตามสนธิสัญญาเหนืออาณานิคมที่ฮอลันดาครอบครองอยู่ด้วย ตามสนธิสัญญาเฮก (The Treaty of Hague) ** ใน ค.ศ.1795 ด้วยเหตุนี้อังกฤษจึงอาศัยสนธิสัญญาที่ทำไว้กับฮอลันดาเข้ามามี

¹⁴Demetrius Charles Boulger, *The Life of Sir Stamford Raffles*, p. 34.

* อีก 3 แห่งก่อนหน้านั้น คือ บอมเบย์ มัทราส และกัลกัตตา ทั้ง 3 แห่งนี้อยู่ในอินเดีย

¹⁵ดี จี อี สอดลล์, *ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เล่ม 1*, หน้า 617.

** ตามสนธิสัญญานั้นฝรั่งเศสสามารถใช้ฐานทัพเรือและดินแดนที่ฮอลันดาเป็นเจ้าของได้ทั่วโลกเช่น แหลมกู๊ดโฮป ลังกา ชาว และมะละกา คูใน ประชุมพร คงทน, “ความสนใจในการค้าแถบเอเชียตะวันออกเฉียงของอังกฤษและการจัดตั้งนิคมที่ปีนังและสิงคโปร์,” *วารสารประวัติศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร*, หน้า 42.

บทบาทในบริเวณคาบสมุทรมลายูและหมู่เกาะอินเดียตะวันออกซึ่งส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การปกครองของฮอลันดา ทั้งนี้เพื่อปกป้องอาณานิคมที่เคยเป็นของฮอลันดาจากการขยายอิทธิพลของฝรั่งเศส

นอกจากอังกฤษจะอ้างสนธิสัญญาที่ทำไว้กับฮอลันดาแล้ว จากการที่ พระเจ้าวิลเลียมที่ 5 กษัตริย์แห่งฮอลันดา เสด็จลี้ภัยไปอังกฤษ เมื่อฮอลันดาถูกยึดครองโดยฝรั่งเศส ใน ค.ศ.1795 พระเจ้าวิลเลียมที่ 5 ทรงออก “จดหมายจากคำบลคิว” (Kew letters) ให้เจ้าหน้าที่ของวิโอซีมอบอาณานิคมให้อยู่ในความดูแลของอังกฤษ เพื่อป้องกันภัยจากฝรั่งเศส

“จดหมายจากคำบลคิว” ทำให้อังกฤษมีอิทธิพลมากขึ้นในบริเวณคาบสมุทรมลายูและหมู่เกาะอินเดียตะวันออก โดยอังกฤษเข้ามาปกครองมะละกาใน ค.ศ.1795 อย่างไรก็ตาม “จดหมายจากคำบลคิว” นั้นไม่ได้ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในดินแดนตะวันออกที่เคยเป็นของฮอลันดาทั้งหมด ทั้งนี้เป็นเพราะเจ้าหน้าที่ของวิโอซีในดินแดนตะวันออกหลายแห่งไม่ปฏิบัติตามคำสั่งจากทางยุโรป จึงทำให้อังกฤษต้องส่งกองกำลังไปจัดการเพื่อให้เจ้าหน้าที่เหล่านั้นยอมรับอำนาจของอังกฤษ ในที่สุดอังกฤษสามารถเข้าควบคุมแหลมกู๊ดโฮป (Cape of Good Hope) ตั้งคา (Ceylon) รวมทั้งสถานีการค้าของฮอลันดาในอินเดียและทางตะวันตกของสุมาตรา อัมบอยนา บันดา โดยอังกฤษจะดินแดนเหล่านั้นให้กับฮอลันดาเมื่อสงครามสงบลงแล้ว¹⁶

แม้ว่า “จดหมายจากคำบลคิว” ไม่ได้ทำให้เจ้าหน้าที่ที่ประจำอยู่ในดินแดนต่างๆที่อยู่ในความปกครองของฮอลันดาทุกที่ปฏิบัติตาม แต่ในสายคาของรัฐบาลอังกฤษ ดินแดนที่เจ้าหน้าที่ฮอลันดายังคงปกครองอยู่ เช่น เกาะชวา หมู่เกาะโมลุกกะรวมไปถึงเกาะอื่นๆ ในบริเวณหมู่เกาะอินเดียตะวันออกที่ฮอลันดาเคยปกครอง ถือเป็นดินแดนที่อังกฤษต้องให้ความคุ้มครองเพื่อไม่ให้ฝรั่งเศสเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ โดยมอบหมายให้รัฐบาลที่เบงกอลเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน

แม้ว่าสถานการณ์ในยุโรปและเอเชีย จะส่งผลให้อังกฤษสามารถครอบครองดินแดนในบริเวณตะวันออกของเบงกอลได้ แต่อังกฤษก็ยังไม่ให้ความสนใจการขยายอำนาจในน่านน้ำตะวันออกอย่างจริงจัง ทั้งนี้เพราะอังกฤษให้ความสำคัญกับการพยายามเข้าโจมตีฐานทัพเรือของฝรั่งเศสมากกว่าโดยเฉพาะที่บูร์บอง (Bourbon) และมอริเชียส¹⁷ ทั้งนี้เพราะอังกฤษตระหนักว่าถ้าต้องการมีอำนาจในดินแดนตะวันออก อังกฤษจะต้องควบคุมอิทธิพลของฝรั่งเศสให้ได้

จะเห็นว่าจากสถานการณ์ที่กล่าวมาทั้งหมด ทั้งจากผลของสงครามเจ็ดปีเรื่อยมาจนถึงสงครามนโปเลียน มีส่วนสำคัญที่ส่งผลให้อังกฤษกลับเข้ามามีอิทธิพลในบริเวณดินแดนทางตะวันออก

¹⁶Demetrius Charles Boulger, *The Life of Sir Stamford Raffles*, p. 85.

¹⁷Andre Ruyters, “Raffles and the Invasion of Java,” (An Academic Exercise Presented for Degree of Honours in History, University of Malaya, 1959), p. 1.

ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 จะเห็นว่าสิ่งที่จะทำให้อังกฤษได้ประโยชน์มากที่สุดก็คือ การหาท่าเรือที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ ทั้งเป็นสถานีซ่อมแซมเรือเพื่อให้สามารถช่วงชิงความได้เปรียบจากฝรั่งเศส ในขณะที่เวลานั้นสถานีนั้นควรตั้งอยู่บนเส้นทางเรือสำคัญที่จะไปสู่จีนด้วย¹⁸

แม้ว่าก่อนการได้ครอบครองปีนังนั้น อังกฤษจะยังมีสถานีการค้าในบริเวณนี้บ้าง เช่นที่เป็นกูเลน และบันเต็น แต่เนื่องจากฮอลันดาสามารถควบคุมเมืองต่างๆในบริเวณช่องแคบมะละกาและซุนดาได้เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นเส้นทางเดินเรือไปจีนของอังกฤษ ดังนั้นจึงมองว่าการขยายตัวทางการค้ากับจีนอาจถูกระทบกระเทือน แต่ภายหลังจากการที่อังกฤษสามารถครอบครองดินแดนที่เคยเป็นของฮอลันดาในบริเวณช่องแคบมะละกาและหมู่เกาะอินเดีตะวันตก เป็นผลให้อังกฤษเริ่มมองเห็นข้อดีของการใช้ปีนังเป็นฐานทัพ ด้วยเหตุนี้ทำให้การแสวงหาท่าเรือที่จะเป็นประโยชน์มากที่สุดสำหรับอังกฤษก็ยังคงมีต่อไป

2. ความสนใจเกาะชวา และการดำเนินงานของรัฐบาลอังกฤษในบริเวณคาบสมุทรมลายูและหมู่เกาะอินเดีตะวันตกก่อนการยึดครองเกาะชวา

สงครามเจ็ดปีนำไปสู่การทำสนธิสัญญาปารีสใน ค.ศ.1763 ซึ่งมีผลทำให้อังกฤษได้รับผลประโยชน์อย่างมากจากการได้ดินแดนเพิ่มทั้งในอเมริกาเหนือและอินเดีย ทำให้ได้ผลประโยชน์จากดินแดนเหล่านี้มากขึ้น แนวทางนโยบายของอังกฤษต่อดินแดนทางตะวันตกคือการขยายจักรวรรดิการค้าของอังกฤษให้ได้มากที่สุด จะเห็นได้จากที่นายกรัฐมนตรีวิลเลียม พิตต์ประกาศว่า “ข้าพเจ้าแน่ใจแล้วว่า ข้าพเจ้าสามารถสะสมดินแดนและจะไม่มีผู้ใดสามารถทำได้อย่างข้าพเจ้า”¹⁹

อาจกล่าวได้ว่า การที่อังกฤษได้ดินแดนมาจากการแข่งขันกับฝรั่งเศสตั้งแต่ภายหลังสงครามเจ็ดปีเรื่อยมาจนถึงสมัยสงครามนโปเลียน สะท้อนให้เห็นนโยบายของอังกฤษคือ การพยายามขับไล่ศัตรูที่จะเข้ามาแบ่งผลประโยชน์ในอินเดีย และนำสินค้าไปขายในตลาดยุโรปในราคาที่ต่ำกว่าของสินค้าของอังกฤษ อังกฤษต้องการเพียงมีอำนาจในทางการค้าในดินแดนทางตะวันตกมากกว่ามีความคิดที่จะขยายอำนาจทางการเมือง ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติปกครองอินเดียของ วิลเลียม พิตต์ ใน ค.ศ.1784 ซึ่งได้วางรากฐานการไม่เข้าไปแทรกแซงดินแดนอื่นๆ ซึ่งผู้ว่าการที่อินเดียคนต่อๆ มา ก็พยายามปฏิบัติตาม

¹⁸ คี จี อี ฮอลล์, ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันตกเฉียงใต้ เล่ม 1, หน้า 601.

¹⁹ Ramkrishna Mukherjee, *The Rise And Fall of East India Company* (London: Monthly Review, 1974), p.133.

ดังที่กล่าวไปแล้วว่า “จดหมายจากตำบลคิว” ทำให้อังกฤษเข้าไปปกครองดินแดนในบริเวณคาบสมุทรมลายูและหมู่เกาะอินเดียตะวันออกที่เป็นของฮอลันดาหลายแห่งเช่นมะละกา แต่สำหรับเกาะชวานั้นในตอนแรกอังกฤษไม่ได้แสดงท่าทีที่จะเข้ามายึดครองในทันที ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการที่อังกฤษต้องทำสงครามกับฝรั่งเศสที่อียิปต์²⁰ อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ระดับสูงของอังกฤษที่เบงกอลนั้น มีความคิดที่จะครอบครองชวามาตลอด โดยเฉพาะช่วงเวลาที่ผู้ว่าการที่อินเดียคือ ลอร์ด เวลสลีย์ (Lord Wellesley) รับนหน้าที่²¹ แต่การดำเนินการครอบครองชวาต้องเลื่อนออกไป ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากการเกิดสงครามมาราฐา (Maratha War) ในอินเดีย ทำให้การส่งกองทหารออกไปยังดินแดนรอบนอกอินเดียต้องชะงัก²² เรือรบส่วนใหญ่ที่เบงกอล ต้องเตรียมไว้เพื่อใช้ในการทำสงคราม ทำให้อังกฤษเองก็ไม่มีเรือเพียงพอที่จะแบ่งไปรบยังอินเดียตะวันออก

การแข่งขันกันระหว่างฝรั่งเศสและอังกฤษทำให้อังกฤษมองว่าฝรั่งเศสน่าจะต้องการที่จะมาตั้งฐานทัพเรือที่เกาะชวา เพราะจะทำให้ฝรั่งเศสสามารถโจมตีเรือของอังกฤษ ที่จะไปทำการค้ากับจีนได้โดยง่าย ทั้งนี้เพราะคานเคลส์ซึ่งขณะนั้นยังไม่ได้เข้ามาปกครองชวาได้เสนอต่อรัฐบาลฝรั่งเศส-ฮอลันดา มาตั้งแต่ ค.ศ.1797 โดยคานเคลส์ต้องการทำให้ชวาเป็นฐานทัพของฝรั่งเศส และเมื่ออังกฤษทราบข่าวว่าฝรั่งเศสมีแนวโน้มที่จะเข้ามายึดครองชวา จึงเริ่มส่งกองกำลังทหารมาโจมตีชวาดังแต่ ค.ศ.1800²³

หลังจากเหตุการณ์ที่กองเรือของอังกฤษเข้าปิดล้อมปีดดาเวียใน ค.ศ.1800 อังกฤษก็ไม่ได้มีท่าทีในการที่จะเข้ามาครอบครองชวาอีก ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากสนธิสัญญาอามีแยงส์ (The Treaty of Amiens) ใน ค.ศ.1802* ซึ่งส่งผลให้อังกฤษต้องคืนอาณานิคมที่ได้มาจากฮอลันดา เช่น มะละกา เกาะอัมบอยนา หมู่เกาะบันดา และสถานีการค้าบนชายฝั่งตะวันตกของเกาะสุมาตรา เป็นผลให้อังกฤษยังคงไม่มีนโยบายที่จะเข้ามายึดครองเกาะชวา

นอกจากนี้การดำเนินการตามแผนการของ ลอร์ดเวลสลีย์ ในการยึดครองเกาะชวายังคงไม่ได้รับการอนุมัติ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการที่อังกฤษจะต้องเข้าครอบครองเกาะและที่ตั้งของฮอลันดาบริเวณอื่น ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ฝรั่งเศสละเมิดสนธิสัญญาอามีแยงส์ ใน ค.ศ.1803

²⁰Clive Day, *The Policy and Administration of the Dutch in Java* (London: Oxford University Press, 1966), p. 167.

²¹Andre Ruyters, “Raffles and the Invasion of Java,” p. 2.

²²Ibid, p. 4.

²³Demetrius Charles Boulger, *Life of Sir Stamford Raffles*, p. 85.

* สนธิสัญญาอามีแยงส์ ลงนามโดยอังกฤษ ฝรั่งเศส สเปน และฮอลันดา ในวันที่ 25 มีนาคม ค.ศ. 1802

อังกฤษกลับมาครอบครองดินแดนที่เป็นของฮอลันดาที่อังกฤษคืนให้ไปเมื่อ ค.ศ.1802 อีกครั้ง จึงไม่มีกองทัพและกองเรือมากพอที่จะแบ่งไปใช้ดำเนินการสำหรับชาวได้

แต่เมื่อความกังวลเรื่องฝรั่งเศสจะโจมตีอียิปต์และอินเดีย เริ่มผ่อนคลายลงเมื่อฝรั่งเศสแพ้ อังกฤษในการรบที่ทราฟัลการ์ (Trafalgar) ใน ค.ศ.1805 ทำให้อังกฤษมองว่าตนมีอำนาจและไม่มีใครสามารถท้าทายได้²⁴ จากชัยชนะครั้งนั้นทำให้อังกฤษมีความกล้าที่จะส่งกองกำลังเรือไปโจมตีฐานทัพเรือของฝรั่งเศส ซึ่งฐานทัพเรือของฝรั่งเศสที่อังกฤษมองว่ามีความสำคัญที่เกาะบูร์บองและเกาะมอริเชียส²⁵ รวมไปถึงเกาะชวาที่ในขณะนั้นฮอลันดายังคงปกครองอยู่

2.1 ความสำคัญของเกาะชวาต่ออังกฤษที่ลอนดอน

ดังที่ได้กล่าวไปว่าเกาะชวาก็เป็นดินแดนอีกแห่งหนึ่งที่เจ้าหน้าที่ระดับสูงของอังกฤษได้ตระหนักถึงความสำคัญ แต่เหตุการณ์ต่างๆ โดยเฉพาะการที่อังกฤษต้องพะวงกับการรบกับฝรั่งเศส ทำให้การเข้าไปยึดครองเกาะชวาเป็นเรื่องสำคัญรองลงไป แต่ตั้งแต่ ค.ศ.1807 มีเหตุการณ์สำคัญ 2 ประการ ที่เป็นเสมือนตัวเร่งให้อังกฤษดำเนินการ อันจะนำไปสู่การยึดครองชวานั่นคือการที่ลอร์ดมินโต เข้ารับตำแหน่งผู้ว่าการที่เบงกอล และการเข้ามาปกครองชวาของคานเดิลส์

หลังจากลอร์ดมินโต เข้ารับตำแหน่งใน ค.ศ.1807 ลอร์ดมินโตเชื่อว่าความปลอดภัยของอินเดียขึ้นอยู่กับความสามารถของอังกฤษที่จะมีอำนาจเหนือทะเลด้านตะวันออกของอินเดีย ลอร์ดมินโตมีแผนที่ที่จะยึดเกาะบูร์บองของฝรั่งเศส รวมทั้งหมู่เกาะ โมลุกกะ และเกาะชวา ทั้งนี้เพราะลอร์ดมินโต มีนโยบายที่จะต่อต้านฝรั่งเศส โดยเฉพาะต้องขจัดอิทธิพลของฝรั่งเศสเพื่อความปลอดภัยของอินเดีย โดยการพยายามทำให้ฝรั่งเศสไม่สามารถอ้างสิทธิในการปกครองเหนือดินแดนทางด้านตะวันออกของแหลมกู๊ดโฮปเพื่อความปลอดภัยของอังกฤษ²⁶

แต่แผนการทั้งหมดของลอร์ดมินโตต้องเลื่อนออกไป เนื่องจากรัฐบาลอังกฤษที่เบงกอล ประสบความยุ่งยากทางการเงินสืบเนื่องจากการดำเนินนโยบายการส่งกองกำลังไปยังที่ต่างๆ ของบริษัทใน ค.ศ.1807 และจากการที่ลอร์ดคาสเซิลเรย์ (Lord Castlereagh) มีคำสั่งห้ามส่งกองกำลังไปทางตะวันออกของอินเดียเพื่อต่อต้านฝรั่งเศส ซึ่งคำสั่งนี้ความจริงแล้วมีมาตั้งแต่ ค.ศ.1800 เนื่องจากไม่ต้องการให้พ่อค้าของอังกฤษได้รับอันตรายจากเรือของฝรั่งเศส²⁷

²⁴Demetrius Charles Boulger, *Life of Sir Stamford Raffles*, p. 85.

²⁵Andre Ruyters, "Raffles and the Invasion of Java", p. 1.

²⁶Countess of Minto, *Lord Minto in India 1807-1814* (London: Longmans Green, 1880), p. 240.

²⁷Ibid, p. 241.

อย่างไรก็ตาม ความสนใจเกาะชาวอังกฤษเริ่มมีมากขึ้น เป็นผลจากการที่พระเจ้าโนโปเลียนมหาราช ส่งอนุชาคือพระเจ้าหลุยส์เข้าไปปกครองฮอลันดา และพระเจ้าหลุยส์ส่งคานเคลส์ เข้ามาปกครองชาวตามพระราชประสงค์ของพระเจ้าโนโปเลียนมหาราช เนื่องจากพระองค์ต้องการจะเพิ่มกำลังเพื่อทำให้เกาะชวามีความเข้มแข็งมากขึ้นเพื่อต่อต้านการรุกรานของอังกฤษ

การเข้ามาปกครองของคานเคลส์เป็นเสมือนสถานการณ์ที่เร่งให้รัฐบาลที่ลอนดอนและลอร์ดมินโดหันมาสนใจเกาะชวามากขึ้น จะเห็นได้ว่านับแต่มี “จดหมายจากด้าบลิว” อังกฤษก็สนใจเกาะชวแต่สถานการณ์หลายอย่างทำให้อังกฤษยังไม่ส่งกองกำลังมายึดครอง แต่ทันทีที่คานเคลส์เข้ามาปกครอง ทำให้อังกฤษมองว่าฝรั่งเศสเข้ามาดัดหน้า ซึ่งการมาของฝรั่งเศสจะทำให้เมืองที่อยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษไม่ปลอดภัยการที่อังกฤษได้รับมอบหมายจากพระเจ้าวิลเลียมที่ 5 ให้ดูแลอาณานิคมของฮอลันดา และเมื่อฝรั่งเศสส่งคนเข้ามาปกครองเกาะชวาทำให้อังกฤษคิดว่าเป็นภาระหน้าที่ของตนที่จะเข้าไปจัดอำนาจของฝรั่งเศสในดินแดนเหล่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นการที่ฮอลันดา-ฝรั่งเศสเข้ามาปกครองชวาจะทำให้เส้นทางเดินเรือไปจีนของอังกฤษไม่ปลอดภัย

สิ่งที่ทำให้เกาะชวามีความสำคัญต่อรัฐบาลอังกฤษที่ลอนดอนนั้น เป็นผลมาจากเรื่องการแข่งขันกับฝรั่งเศสเป็นสำคัญ การที่พระเจ้าหลุยส์ส่งคานเคลส์เข้ามาปกครองเกาะชวา ทำให้รัฐบาลอังกฤษที่ลอนดอนไม่พอใจ ทั้งนี้เพราะอังกฤษก็มีความต้องการที่จะยึดครองชวาเช่นกัน อีกทั้งเมื่อคานเคลส์เข้ามาปกครองเกาะชวา ก็มีแผนที่จะสร้างฐานทัพที่เกาะชวาเพื่อป้องกันอังกฤษ²⁸ รัฐบาลที่ลอนดอนไม่ต้องการให้ฝรั่งเศสมีอำนาจในบริเวณที่อังกฤษมีอิทธิพลคือในมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งก่อนหน้านั้นก็มีแผนที่จะโจมตีฐานทัพเรือของฝรั่งเศสมาโดยตลอด

การที่ฝรั่งเศสส่งคานเคลส์เข้ามาเกาะชวานั้น ทำให้อังกฤษตระหนักถึง “จดหมายจากด้าบลิว” อีกครั้ง ทั้งนี้เพราะ อังกฤษจะต้องรับผิดชอบในการขจัดอิทธิพลของฮอลันดา-ฝรั่งเศสออกไป และเข้ามาปกครองแทนจนกว่าสงครามโนโปเลียนจะสิ้นสุดลง

2.2 ความสำคัญของเกาะชวาคืออังกฤษที่เบงกอล

“จดหมายจากด้าบลิว” ถือเป็นภาระที่รัฐบาลที่ลอนดอนมอบหมายให้รัฐบาลที่เบงกอลดำเนินการเพื่อป้องกันไม่ให้ฝรั่งเศสเข้าไปยึดครองดินแดนต่างๆของฮอลันดา แต่อย่างไรก็ตาม รัฐบาลเบงกอลยังคงมีเหตุผลอื่นที่สำคัญ ที่มีส่วนทำให้รัฐบาลส่งกองกำลังทหารไปยังดินแดนนั้นๆรวมทั้งเกาะชวา

²⁸ Demetrius Charles Boulger, *Life of Sir Stamford Raffles*, p. 87.

ภายหลังจากการที่อังกฤษได้เข้ามาครอบครองดินแดนที่เคยเป็นของฮอลันดามากขึ้น เจ้าหน้าทีของอังกฤษบางคนต่างก็เริ่มมองเห็นข้อเสียของปีนัง ดังนั้นการมองหาที่ที่อังกฤษจะเข้ามาจัดตั้งและใช้ประโยชน์จากที่แห่งนั้นได้คุ้มค่าที่สุดก็ยังคงดำเนินต่อไป จะเห็นได้จาก เมื่ออังกฤษสามารถครอบครองหมู่เกาะโมลุกกะได้ หมู่เกาะโมลุกกะมีส่วนช่วยอย่างมากในการที่อังกฤษจะทำการค้ากับจีน เมื่อต้องมอบดินแดนคืนให้กับฮอลันดาจากสนธิสัญญาอาเมียงส์ทำให้ ลอร์ด เวลสลีย์ ที่เคยมีความคิดที่จะเข้าครอบครองเกาะชวา ได้ส่งกองกำลังไปยึดครองเกาะ บลัมบันกัน (Blambangan) เนื่องจากมีท่าเรือเหมาะแก่การจอดพักเรือและหาเสบียงอาหารใน น่านน้ำตะวันออก เขามองว่าบลัมบันกันอาจจะเป็นประโยชน์ในการคอยดูท่าทีของฮอลันดาในหมู่เกาะ โมลุกกะและสเปนในหมู่เกาะฟิลิปปินส์

ด้วยเหตุนี้ วิลเลียม ฟาร์การ์ เรสลิเคนต์ของอังกฤษที่เมืองอัมบอยนา ได้รับคำสั่งให้คืน หมู่เกาะโมลุกกะให้กับฮอลันดา และได้รับมอบหมายให้ไปตั้งหลักแหล่งใหม่ที่เมืองบลัมบันกัน ซึ่งต่อมาบลัมบันกันอยู่ในความควบคุมของปีนัง ฟาร์การ์เป็นเจ้าหน้าที่อังกฤษอีกคนหนึ่งที่ได้วาง โครงร่างปรับปรุงการดำเนินการทางการค้าของอังกฤษทั่วคาบสมุทรมลายูโดยตลอด ซึ่ง รวมถึงการสร้างป้อมที่บลัมบันกันและการทำสนธิสัญญาเชื่อมโยงกับผู้ครองแคว้นทั้งหมดใน หมู่เกาะ²⁹

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลเบงกอลก็มีเหตุผลเช่นเดียวกับรัฐบาลที่ลอนดอนคือให้ความสำคัญ กับเรื่องยุทธศาสตร์ในการแข่งขันกับฝรั่งเศส ทั้งนี้เพราะเบงกอลจะได้รับผลกระทบโดยตรงจาก การมีฐานทัพของฮอลันดา-ฝรั่งเศสในบริเวณมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งจะทำให้การเดินเรือของอังกฤษ ไม่ปลอดภัย โดยเฉพาะเส้นทางที่จะผ่านไปจีน ที่อังกฤษมองว่ามีความสำคัญอย่างมาก นอกจาก จะต้องเผชิญกับโจรสลัดที่มีมากแล้ว เรือของอังกฤษยังต้องกังวลว่าจะถูกโจมตีจากกองเรือของ ฮอลันดา-ฝรั่งเศสที่เกาะชวาหรือไม่

ลอร์ด มินโตได้เขียนเกี่ยวกับการดำเนินการทางทหารกับฝรั่งเศสไว้ว่า “แผนการของ ข้าพเจ้าคือขจัดศัตรูออกไปให้พ้นจากดินแดนตะวันออก”³⁰

แต่การที่อังกฤษไม่ส่งกองกำลังไปโจมตีเกาะชวาทันทีที่दानเคลส์มาปกครองใน ค.ศ. 1808 นั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นเพราะฝรั่งเศสยังคงมีฐานทัพใหญ่อยู่ในบริเวณมหาสมุทร อินเดียคือ เกาะบอร์บองและเกาะมอริเชียส ดังที่กล่าวไปแล้วว่าหลังจากได้สองเกาะนี้อังกฤษ จึงเข้ายึดเกาะชวาต่อ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะอังกฤษมองว่าการ โจมตีเกาะชวาอาจไม่ ปลอดภัย ถ้าฝรั่งเศสจะส่งกองเรือจากเกาะมอริเชียสมาล้อมซึ่งเมื่อดูจากเส้นทางก็มีความ

²⁹ ศี จี อี ฮอลด์, ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เล่ม 1, หน้า 609.

³⁰ Countess of Minto, *Lord Minto in India 1807-1814*. p. 249.

แต่การที่อังกฤษไม่ส่งกองกำลังไปโจมตีเกาะชวาทันทีที่คานเคิลส์มาปกครองใน ค.ศ. 1808 นั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นเพราะฝรั่งเศสยังคงมีฐานทัพใหญ่อยู่ในบริเวณมหาสมุทรอินเดียคือ เกาะบอร์เนียวและเกาะมอริเชียส ดังที่กล่าวไปแล้วว่าหลังจากได้สองเกาะนี้อังกฤษจึงเข้ายึดเกาะชวาต่อ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะอังกฤษมองว่าการโจมตีเกาะชวาอาจไม่ปลอดภัย ถ้าฝรั่งเศสจะส่งกองเรือจากเกาะมอริเชียสมาล้อมซึ่งเมื่อดูจากเส้นทางก็มีความเป็นไปได้ ดังนั้นอังกฤษจึงมุ่งที่จะโจมตีฐานทัพใหญ่ของฝรั่งเศสก่อนแล้วจึงมายึดชวา ทั้งนี้เพราะหากอังกฤษทำได้สำเร็จอาจจะเป็นการลดค่าใช้จ่ายของกองทัพอีกด้วย³¹ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการเสนอแนวคิดว่าการยึดครองเกาะชวาจะทำให้อังกฤษได้ผลประโยชน์อย่างมากก็คือ สแตมฟอร์ด แรฟเฟิลส์

รูปที่ 5 ภาพของสแตมฟอร์ด แรฟเฟิลส์ วาดโดย จี เอฟ โจเซฟ (G.F. Joseph) ใน ค.ศ. 1817

ที่มา: <http://www.sabrizain.demon.co.uk/malaya/strait19.jpg>

³¹ John Bastin, "Raffles and British Policy in the Indian Archipelago, 1811 – 1816," in *Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society* 27 (1954): 88.

แรฟเฟิลส์ได้เข้ามาทำงานในบริเวณคาบสมุทรมลายูและหมู่เกาะอินเดียตะวันออกแรฟเฟิลส์สนใจที่จะเรียนรู้ภาษาท้องถิ่น ตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ของชนพื้นเมือง จนมีความเชี่ยวชาญเรื่องราวต่างๆ ในภูมิภาคนี้

แรฟเฟิลส์ เกิดเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม ค.ศ.1781ที่ จาไมก้า บนเรือของกัปตัน เป็นจามินแรฟเฟิลส์ (Captain Benjamin Raffles) ซึ่งเป็นพ่อของเขา แรฟเฟิลส์เป็นลูกคนที่สอง ชีวิตในวัยเด็กของเขาต้องขังลำบากต้องออกจากโรงเรียนมาทำงานตั้งแต่อายุ 14 ปี โดยเข้ามาทำงานที่บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ ใน ค.ศ. 1795³²

ขณะที่แรฟเฟิลส์มีอายุเพียง 14 ปี แรฟเฟิลส์เข้าทำงานที่บริษัทอินเดียตะวันออก ในตำแหน่งเสมียนและทำงานที่นี่เรื่อยมา จนกระทั่งใน ค.ศ.1805 แรฟเฟิลส์ก็ถูกเสนอชื่อให้ไปทำงานที่ปีนัง แรฟเฟิลส์มีความสนใจในเรื่องประวัติศาสตร์ ธรรมชาติของมนุษย์และสัตว์ระหว่างที่ทำงานอยู่นั้นเขาได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง โดยพยายามหาเวลาหลังจากเลิกงานหาความรู้โดยการอ่านหนังสือ โดยใช้เวลา 8 ชั่วโมงในแต่ละวันอ่านและเขียนหนังสือ และมักจะหาความรู้จากคัมภีร์ไบเบิลอยู่เป็นประจำในวันอาทิตย์³³

เมื่อปีนังได้เลื่อนฐานะเป็นเขตการปกครอง มีผู้ว่าการและสภาปกครอง จึงเป็นที่คาดหวังของอังกฤษว่าปีนังจะเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญของหมู่เกาะอินเดียตะวันออก ซึ่งการมาทำงานที่ปีนัง ถือเป็นก้าวแรกในการเดินทางมุ่งสู่ตะวันออกของแรฟเฟิลส์ ที่ปีนังเขาได้รับตำแหน่ง ผู้ช่วยเลขาธิการ (Assistant Secretary of The President Government) ซึ่งก่อนที่เขาจะเดินทางไปยังปีนังนั้นได้แต่งงานกับ โอลิเวีย มารีน เดเวนนิช (Olivia Marianne Devenish) แม่ม่าย ซึ่งสามีของเธอเป็นเจ้าหน้าที่ผ่าตัดที่มทราสได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว โอลิเวียมีอายุมากกว่าแรฟเฟิลส์ถึง 10 ปี³⁴

แรฟเฟิลส์อยู่ที่ปีนังเป็นเวลา 5 ปี ซึ่งทำให้เขาได้รู้จักกับยัง ดร.จอห์น แคสเปอร์ เลเดน (Dr. John Casper Leyden) ซึ่งเป็นผู้ที่ทำให้แรฟเฟิลส์สนใจที่จะศึกษาภาษาพื้นเมืองรวมทั้งการศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติวิทยาและสัตววิทยา ทั้งนี้เพราะ ดร.เลเดน มีความรู้ด้านภาษาท้องถิ่น ผลงานที่สำคัญคือการเขียนหนังสือเรื่อง *Dissertation on the Indo – Persian* และแปล หนังสือชื่อ *Sejarah Malayu*³⁵ แรฟเฟิลส์ได้ศึกษาหาความรู้ด้านต่างๆ โดยเฉพาะภาษามลายูซึ่งมีเจ้าหน้าที่ของบริษัทอินเดียตะวันออกจำนวนไม่มากที่จะสนใจเรียนภาษาท้องถิ่นและเรียนรู้ชีวิตความเป็นอยู่ของ

³²Demetrius Charles Boulger, *Life of Sir Stamford Raffles*, p. 2.

³³Ibid, p. 7.

³⁴Ibid, p. 16.

³⁵Ibid, p. 40.

คนพื้นเมือง การที่แรฟเฟิลส์มีความรู้ภาษาท้องถิ่นทำให้เขามีงานในความรับผิดชอบเพิ่มมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น การเป็นเจ้าหน้าที่ออกใบอนุญาต และเป็นล่ามภาษามลายูให้กับรัฐบาล³⁶

ใน ค.ศ.1807 แรฟเฟิลส์เดินทางไปมะละกาเพื่อรักษาสุขภาพ เมื่อไปถึงมะละกาเขาพบว่าการดำเนินนโยบายคินมะละกาของอังกฤษโดยการไม่รักษาสุขภาพเดิมไว้ เป็นการตัดสินใจที่ผิดพลาด ควรได้รับการเปลี่ยนแปลง จากการศึกษาที่แรฟเฟิลส์มีความรู้ในภาษามลายูและตลอดเวลาที่อยู่ที่นี่ได้ค้นคว้างานเขียนต่างๆ ตลอดจนสะสมสิ่งของต่างๆรวมทั้งศึกษาประวัติศาสตร์ทำให้เขาเชื่อว่าหมู่เกาะในบริเวณนี้สามารถพัฒนาไปสู่ศูนย์กลางการค้าที่ยิ่งใหญ่แห่งหนึ่ง³⁷ ทำให้ในเดือนตุลาคม ค.ศ.1808 แรฟเฟิลส์เสนอรายงานต่อรัฐบาลปีนัง เพื่อต่อต้านการมีนโยบายทำลายป้อมที่มะละกาของบริษัทอินเดียตะวันออก ก่อนที่จะต้องคืนให้กับฮอลันดา

รายงานนี้ถูกส่งจากราฟเฟิลส์ไปยัง ดร.เลเดน ที่กัลกัตตา (Calcutta) เพื่อรายงานเป็นการส่วนตัวต่อ ลอร์ด มินโด จากการที่ ดร. เลเดน เป็นเพื่อนสนิทกับแรฟเฟิลส์และมีความสัมพันธ์อันดีกับลอร์ด มินโดทำให้มินโดได้อ่านรายงานฉบับนั้นและทราบว่าแรฟเฟิลส์เป็นคนมีความสามารถ

ผลจากการได้พบลอร์ด มินโด ทำให้แรฟเฟิลส์ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นตัวแทนของผู้ว่าการใน ค.ศ.1810 เพื่อทำหน้าที่หาข้อมูลเพื่อวางแผนการยึดเกาะชวาโดยใช้มะละกาเป็นที่มั่น และในเดือนกันยายน ค.ศ.1811 อังกฤษก็สามารถยึดเกาะชวาได้

ในปีที่อังกฤษยึดเกาะชวานั้นแรฟเฟิลส์มีอายุ 30 ปี เมื่อยึดเกาะชวาได้แล้วมินโดแต่งตั้งให้แรฟเฟิลส์ปกครองชวาในฐานะรองผู้ว่าการประจำเกาะชวา แรฟเฟิลส์ในฐานะผู้ปกครองได้นำความเปลี่ยนแปลงมาสู่ชวา โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะนโยบายการปฏิรูปที่ดินถือเป็นนโยบายสำคัญในระหว่างที่เขาปกครอง

ในช่วงเวลาที่เขาอยู่ที่ชวานั้น ภรรยาของเขาและลอร์ด มินโดซึ่งให้การสนับสนุนเขาเสียชีวิตลงในเวลาห่างกันไม่นาน แรฟเฟิลส์ยังต้องผิดหวังจากการที่อังกฤษต้องคืนชวากลับไปสู่การปกครองของฮอลันดาใน ค.ศ.1816 ความผิดหวังเหล่านี้ได้บั่นทอนสุขภาพของเขาที่อ่อนแออยู่แล้วให้ทรุดหนักขึ้น ก่อนที่แรฟเฟิลส์จะออกจากชวา แรฟเฟิลส์ก็ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นรองผู้ว่าการประจำเบ็นกูเลนในสุมาตราตะวันตก แต่ด้วยปัญหาสุขภาพทำให้เขาต้องกลับไปรักษาตัวที่ลอนดอน และได้แต่งงานครั้งที่สองกับ โซเฟีย ฮุล (Sophia Hull) ที่ต่อมาเป็นผู้รวบรวมข้อมูลและผลงานของแรฟเฟิลส์ลงในหนังสือชื่อ *Memoir of the life and public services of Sir Thomas*

³⁶John Bastin, *Raffles Review: Sir Stamford Raffles 175 years later* (Singapore: National Museum, 1994), p. 2.

³⁷Demetrius Charles Boulger, *Life of Sir Stamford Raffles*, pp. 63-74.

Stamford Raffles: Particularly in the Government of Java, 1811-1816, Bencoolen and Its Dependencies, 1817-1824

ขณะที่อยู่ลอนดอน แรฟเฟิลส์ได้เขียนหนังสือเรื่อง *History of Java* เป็นที่ระลึกและได้รับการตีพิมพ์ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1817 งานเขียนนี้ถือเป็นงานเขียนประวัติศาสตร์ของอินโดนีเซียที่สำคัญในเวลาต่อมา หนังสือ *History of Java* ทำให้แรฟเฟิลส์เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปและเริ่มมองเห็นคุณค่าในผลงานที่เขาปฏิบัติขณะที่อยู่ที่ชวา จากงานเขียนนี้ทำให้เขาได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอัศวิน (Sir) ในปีเดียวกันนั่นเอง

แรฟเฟิลส์กลับมาที่เป็นกุเลนพร้อมกับภรรยา เขาได้ใช้เวลาที่นี้ในการสำรวจและพัฒนาเป็นกุเลนรวมทั้งบริเวณรอบๆ แรฟเฟิลส์ประสบความสำเร็จในการทำให้ลอร์ด เฮสติงส์ ผู้ว่าการของอังกฤษที่เบงกอลคนต่อมา มั่นใจที่จะค้นหาสถานีการค้าแห่งใหม่เพื่อเป็นทางเข้าสู่ช่องแคบมะละกา ในที่สุดแรฟเฟิลส์จึงได้สิทธิในการเช่าสิงคโปร์เพื่อเป็นสถานีการค้าของอังกฤษใน ค.ศ.1819

แรฟเฟิลส์ส่ง พันเอก วิลเลียม ฟาการ์ (Colonel William Farguhar) ไปปกครองสิงคโปร์ โดยขึ้นอยู่กับควบคุมดูแลของแรฟเฟิลส์ซึ่งดำรงตำแหน่งรองผู้ว่าการของที่เป็นกุเลน แรฟเฟิลส์อยู่ที่สิงคโปร์จนถึงเดือนมิถุนายน ค.ศ.1819 แล้วจึงเดินทางกลับไปที่เป็นกุเลน และไม่ได้กลับมาที่สิงคโปร์อีกจนกระทั่งเดือนตุลาคม ค.ศ.1822 สิงคโปร์หลังจากที่แรฟเฟิลส์กลับไปเจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วมีประชากรเพิ่มขึ้นถึง 5,000 คน

แต่มีสิ่งหนึ่งที่แรฟเฟิลส์ไม่พอใจคือนโยบายของฟาการ์ที่ไม่เชื่อฟังในคำสั่งทั่วไปของแรฟเฟิลส์เกี่ยวกับการออกแบบเมือง ดังนั้นแรฟเฟิลส์จึงเข้ามาพัฒนาสิงคโปร์โดยการปรับปรุงเมืองและปฏิรูประบบ โดยแบ่งเขตพื้นที่โดยออกแบบให้เหมาะสมกับชุมชนที่หลากหลายในสิงคโปร์และบรรดาพ่อค้าอังกฤษที่สร้างที่พักอาศัยและโกดัง นอกจากนี้มีการจัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์สถานศึกษาเพื่อที่จะศึกษาภาษาและวัฒนธรรม ถนน ที่ทำการ ไปรษณีย์ และประกาศให้สิงคโปร์อยู่ในฐานะท่าเรือเสรี แรฟเฟิลส์ออกจากสิงคโปร์เพื่อกลับไปยังเป็นกุเลนในเดือนมิถุนายน ค.ศ.1823

การกลับมาที่เป็นกุเลนครั้งนี้ แรฟเฟิลส์ต้องพบกับความสูญเสียเมื่อลูกๆ ของเขาเสียชีวิตเนื่องจากสภาพอากาศความเป็นอยู่ที่เป็นกุเลน แรฟเฟิลส์มีลูก 4 คนซึ่งเกิดกับโจเซฟ ภรรยาคนที่สอง ได้แก่ ชาร์ลอตต์ (Charlotte) ลีโอโพลด์ (Leopold) มาร์สเดน (Marsden) และเอ็ลลา (Ella) ลูก 3 คนแรกของเขาเสียชีวิตขณะที่อยู่เป็นกุเลน เหลือเพียงลูกสาวคนเล็กคือเอ็ลลาที่แรฟเฟิลส์ตัดสินใจส่งไปที่ลอนดอนเนื่องจากกลัวว่าจะเสียชีวิต การที่ต้องพบกับความสูญเสียครั้งใหญ่อีกครั้งทำให้สุขภาพของเขาเริ่มแย่ลง

ค.ศ.1824 แรฟเฟิลส์ก็เดินทางกลับอังกฤษ แรฟเฟิลส์ต้องสูญเสียสิ่งที่เขาได้สะสมไว้ตั้งแต่ได้เริ่มเข้ามาทำงานในปีนั้นเรื่อยมาในการเดินทางครั้งนั้น นั่นคือของสะสมที่เกี่ยวกับวัตถุทาง

ธรรมชาติเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และสัตววิทยา รวมไปถึงสภาพแวดล้อมและจดหมายส่วนตัว สิ่งเหล่านี้ได้สูญหายในกองไฟที่ลุกไหม้บนเรือของเขาในขณะที่เดินทางกลับลอนดอนเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1824 พร้อมทั้งธนาคารที่แรฟเฟิลส์ฝากเงินไว้ล้มละลาย ทำให้แรฟเฟิลส์ต้องประสบปัญหาทางการเงิน ขณะเดียวกัน มีอดีตกคนที่เคยขัดขวางการทำงานหรือเพื่อนร่วมงานที่อิจฉาฟ้องร้องแรฟเฟิลส์ต่อบริษัทเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเขาที่ซวาและเบ็นกูเลน ทำให้มีการสืบสวนและเป็นผลให้แรฟเฟิลส์ต้องชดใช้เงิน ที่เขาได้กู้เงินมาจากลอนดอนล่วงหน้าก่อนที่จะมาปฏิบัติงานที่เป็นกูเลน ซึ่งบริษัทต้องการให้แรฟเฟิลส์ชดใช้เงินพร้อมดอกเบี้ยก่อนกำหนด³⁸

ด้วยเหตุผลเหล่านี้ทำให้แรฟเฟิลส์มีชีวิตอยู่ไม่นานไม่ถึง 2 ปี ภายหลังจากกลับมาถึงลอนดอน แต่ก็ยังมีชีวิตที่ยืนยาวพอที่จะเห็นสิงคโปร์อยู่ใต้อำนาจของอังกฤษโดยสมบูรณ์ ใน ค.ศ. 1824 และนานพอที่จะช่วยเซอร์ ฮัมฟรีย์ เดวี (Sir Humphry Davy) และสมาชิกคนอื่นๆจัดตั้งสมาคมเกี่ยวกับสัตววิทยาในลอนดอน แรฟเฟิลส์เสียชีวิตในวันพุธที่ 5 กรกฎาคม ค.ศ.1826 ณ บ้านของเขาที่เมือง ฮาย วูด (High Wood) รวมอายุได้ 45 ปี

4. บทบาทของแรฟเฟิลส์ที่นำไปสู่การยึดครองเกาะซวา

การก้าวเข้ามามีบทบาทของแรฟเฟิลส์ ในการช่วยเหลือ ลอร์ด มินโต ยึดครองซวา เริ่มขึ้นใน ค.ศ.1808 เมื่อแรฟเฟิลส์เดินทางมาที่มะละกา ทั้งนี้เพราะแรฟเฟิลส์มีความคิดเห็นที่แตกต่างจากรัฐบาลอังกฤษที่ป็นงเรื่องนโยบายการละทิ้งมะละกา เขาคิดว่า มะละกาเป็นศูนย์กลางทางด้านประวัติศาสตร์ของมาเลย์ ควรเก็บรักษาไว้มากกว่าที่จะทำลาย และจากการที่แรฟเฟิลส์เดินทางไปมะละกา เขาพบว่า มีผู้พยายามทำลายเมืองมะละกาซึ่งเป็นแหล่งรวมสินค้าเพื่อส่งเสริมปีนังแทน ดังนั้น แรฟเฟิลส์จึงเสนอรายงานต่อรัฐบาลที่ป็นง ในเดือน ตุลาคม ค.ศ.1808 ในหัวข้อเกี่ยวกับการต่อต้านการทำลายเมืองมะละกาก่อนที่จะคืนให้กับฮอลันดา โดยแรฟเฟิลส์ให้เหตุผล 3 ประการคือ³⁹

1. ถ้าอังกฤษไม่ต้องการที่แห่งนี้ สุดต่านแห่งไทรบุรี (Kedah) อาจมายึดครอง
2. มะละกามีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และ ไม่เป็นการสิ้นเปลืองมากนักในการบริหาร
3. อังกฤษให้พลเมืองที่อยู่ในมะละกา อยู่ที่มะละกาต่อไป ดังนั้นจึงไม่ควรทำลายสัญญาที่ให้ไว้กับประชาชนด้วย

จากเหตุผลทั้งสามข้อจะเห็นว่า แรฟเฟิลส์ไม่ต้องการให้เจ้าชาวพื้นเมืองกลับเข้ามาปกครองมะละกาอีก เนื่องจากเห็นว่ามะละกาเป็นบริเวณที่อุดมสมบูรณ์และอาจทำให้อังกฤษเป็น

³⁸ Maurice Collis, *Raffles*(Singapore: Graham Bransh,1966.), p. 194.

³⁹เอน.เจ. โรธัน, *การสร้างชาติมาเลย์และสิงคโปร์*, หน้า 88.

ฝ่ายเสียผลประโยชน์ อีกทั้งมะละกาเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่ดี นอกจากมีความอุดมสมบูรณ์แล้วยังมี ป้อมปราการที่ตีอีกด้วย ดังนั้นในการปกครอง และการพัฒนามะละกา จะทำให้อังกฤษไม่ต้อง สูญเสียค่าใช้จ่ายมากนักและน่าจะได้รับผลประโยชน์มากพอ จากแนวคิดของแรฟเฟิลส์นี้สามารถ บอกถึงจุดประสงค์ของแรฟเฟิลส์ที่ไม่แสดงออกอย่างตรงไปตรงมาว่า แท้จริงแล้วเป็นโอกาสอันดี ของอังกฤษที่จะยึดครองมะละกาอย่างถาวรอันจะนำมาซึ่งผลประโยชน์มากกว่าที่จะทำลายมะละกา

อย่างไรก็ตามรายงานฉบับนี้ของแรฟเฟิลส์ ไม่ได้เสนอขึ้นเพื่อที่จะให้อังกฤษยึดครองมะละกา อย่างถาวร ประเด็นสำคัญคือแรฟเฟิลส์ต้องการให้อังกฤษรักษาเมืองให้คงอยู่ในสภาพเดิม ส่งผล ให้มะละกาได้รับการผ่อนปรนโดยที่อังกฤษไม่ย้ายพลเมือง รวมทั้งไม่ทำลายเมือง ซึ่งในเวลาต่อมา แรฟเฟิลส์ใช้ มะละกาเป็นที่มั่นในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเส้นทางการเดินเรือเพื่อที่จะยึดครอง เกาะชวา

ภายหลังจากการเสนอรายงานแรฟเฟิลส์ได้รับการเสนอชื่อให้เป็นหนึ่งในผู้ที่เหมาะสมที่จะ เป็นคณะผู้บริหารชั่วคราวใน หมู่เกาะโมลุกกะ (Maluku)* แต่คณะผู้บริหารนี้ต่อมาได้ถูกยกเลิกไป⁴⁰ หลังจากนั้น แรฟเฟิลส์ได้พยายามดึงความสนใจของลอร์ด มินโต เข้าสู่เกาะชวาโดยให้ข้อสังเกตแก่ ลอร์ด มินโต ว่า นอกจากเกาะ โมลุกกะแล้ว ยังมีเกาะอื่นๆ ที่ควรค่าแก่การที่อังกฤษควรจะให้ ความ สนใจ โดยเฉพาะเกาะชวา

4.1 ความสำคัญของเกาะชวาในสายตาของแรฟเฟิลส์

อาจกล่าวได้ว่าความเห็นของ แรฟเฟิลส์ มีความสอดคล้องกับลอร์ด มินโตที่สนใจมองหา ที่ตั้งของอังกฤษในบริเวณหมู่เกาะอินเดียตะวันออก ซึ่งจะเห็นได้จากเมื่อ ลอร์ด มินโต เข้ามารับ ตำแหน่งผู้ว่าการที่เบงกอล ใน ค.ศ. 1807 เขาแสดงความสนใจต่อเกาะที่อยู่ในความครอบครองของ ฝรั่งเศส ดังที่กล่าวว่า ลอร์ด มินโตเคยสนใจหมู่เกาะ โมลุกกะ รวมทั้งที่อื่นๆในบริเวณใกล้เคียง แต่ เขาถูกคัดค้านจากสภาเบงกอลว่า เมืองเหล่านั้นไม่ศักยภาพทางเศรษฐกิจมากพอ

แม้ว่าจากการที่พระเจ้านโปเลียนส่งพระอนุชาคือพระเจ้าหลุยส์ เข้าไปปกครองฮอลันดา ใน ค.ศ.1806 จะทำให้เกิดการตื่นตัวของอังกฤษในการให้ความสนใจการดำเนินงานของฝรั่งเศสใน ดินแดนทางด้านตะวันออก โดยเฉพาะบริเวณคาบสมุทรมลายูและหมู่เกาะอินเดียตะวันออก แต่ก็ เป็นความสนใจของบรรดาเจ้าหน้าที่ระดับสูงเพียงไม่กี่คน เพราะส่วนใหญ่ยังไม่ต้องการที่จะแสดง ท่าทีใดๆ มากนัก ทั้งนี้เพราะความไม่มั่นใจว่าดินแดนในบริเวณนี้จะคุ้มกับการที่อังกฤษจะเข้าไป แสวงหาผลประโยชน์โดยการส่งกองกำลังไปยึดครอง ขณะที่ ลอร์ด มินโต เองก็ยอมรับว่าการจะ

* ลอร์ด มินโต สามารถยึดครองโมลุกกะได้ใน ค.ศ. 1810

⁴⁰John Bastin, *Raffles Review: Sir Stamford Raffles 175 years later*, p. 2.

เข้าไปครอบครองในบริเวณหมู่เกาะอินเดียตะวันออก จะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อดินแดนในบริเวณเหล่านั้น มีความสำคัญมากพอที่จะทำให้เป็นที่ยอมรับต่อสภาเบงกอล

จากการเข้ามาค้นคว้าข้อมูลในมะละกาทำให้แรฟเฟิลส์ได้ศึกษาข้อมูลของดินแดนในคาบสมุทรมลายูและหมู่เกาะอินเดียตะวันออกมากขึ้น ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลนั้นทำให้แรฟเฟิลส์มีความคิดที่จะหาดินแดนในบริเวณนี้ที่เหมาะสมเพื่อที่จะเป็นศูนย์กลางของบริษัท จะเห็นว่าแรฟเฟิลส์ให้ความสนใจเกาะอื่นๆ ด้วย เช่น บลัมบันกัน และกาลิมันตัน

ในกรณีของบลัมบันกันและกาลิมันตันนั้น แรฟเฟิลส์สนใจก่อนเกาะชวา ทั้งนี้เพราะแรฟเฟิลส์มองว่าบริเวณนี้ อิทธิพลของอังกฤษมีมากกว่าฮอลันดา⁴¹ จากการได้รับข้อมูลจากฟาร์กเกอร์และอเล็กซานเดอร์ ดาลริมเพลต (Alexander Dalrymple) ว่า การที่จะจัดตั้งสถานีการค้าของอังกฤษในบริเวณนี้ได้ นั้น จะต้องจัดการกับปัญหาโจรสลัดในบริเวณนี้ให้ได้ ดังนั้นก่อนที่จะยึดครองเกาะชวาแรฟเฟิลส์จึงพยายามที่จะสร้างสัมพันธกับสุลต่านของปอนตียนัก (Pontianak) และซัมบาส⁴²

ความสำคัญของเกาะชวามีมากขึ้น ทั้งนี้เพราะเกาะชวาจะทำให้ความมุ่งหวังของแรฟเฟิลส์ที่จะขยายอำนาจของอังกฤษไปในตะวันออกเริ่มปรากฏชัด เมื่อคานเคลล์เข้ามาปกครองชวา ดังจะเห็นได้จากที่แรฟเฟิลส์กล่าวว่า “การได้ชวาจะนำไปสู่การได้ดินแดนในตะวันออกของอังกฤษ ซึ่งข้าพเจ้าสารภาพว่าเป็นสิ่งที่ไม่คาดคิดมาก่อน...”⁴³

แรฟเฟิลส์กล่าวเช่นนี้เพราะแรฟเฟิลส์มองว่าการที่คานเคลล์ยึดครองชวา จะทำให้อังกฤษต้องส่งกองกำลังเข้ามายึดครอง จึงมีความเป็นไปได้ที่อังกฤษจะขยายอำนาจออกไปในบริเวณนี้ ภายหลังจากการได้เข้ามาปกครองเกาะชวา⁴⁴ จะเห็นว่าแผนการของแรฟเฟิลส์ที่เสนอต่อลอร์ด มินโด นั้น เป็นความต้องการขยายการค้าของอังกฤษโดยให้มีศูนย์กลางในบริเวณคาบสมุทรมลายูและหมู่เกาะอินเดียตะวันออก เพื่อนำสินค้าไปขายยังจีนและญี่ปุ่น แรฟเฟิลส์คาดว่าประเด็นเรื่องการขับไล่ฝรั่งเศส รวมไปถึงความอุดมสมบูรณ์ของเกาะชวา และแผนการขยายการค้าของอังกฤษของ จะเป็นสิ่งดึงดูดใจให้สภาเบงกอลเห็นด้วยกับแรฟเฟิลส์รวมทั้ง ลอร์ด มินโด

ความสำคัญของเกาะชวาต่อแรฟเฟิลส์นั้น นอกจากจะเป็นผลจากความเป็นไปได้ที่อังกฤษจะเข้ามายึดครองเนื่องจากการที่เกาะชวาทกอยู่ภายใต้ฮอลันดา-ฝรั่งเศสแล้ว เกาะชวาเองก็มีความ

---

⁴¹ John Bastin, “Raffles and British Policy in the Indian Archipelago, 1811 – 1816,” in *Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society*, p. 93.

⁴² Ibid.

⁴³ Demetrius Charles Boulger, *Life of Sir Stamford Raffles*, p. 25.

⁴⁴ Ibid, p. 92.

น่าสนใจในตัวเองอยู่มาก ทั้งนี้เพราะเกาะชวามีท่าเรือที่สำคัญเช่นที่ปัตตาเวีย บันเต็น สุราบายา จึงเหมาะแก่การทำการค้า และเป็นพื้นที่ที่พ่อค้าในบริเวณใกล้เคียงนิยมมาแลกเปลี่ยนสินค้ากัน

นอกจากจะมีท่าเรือที่สำคัญแล้วยังมีประชากรอาศัยอยู่มาก ชาวอางกฤษได้รับผลประโยชน์จากการนำสินค้าอินเดียและอังกฤษมาแลกเปลี่ยนกับผลผลิตที่มาจากเกาะชวา ซึ่งเมื่อเทียบกับดินแดนก่อนหน้านี้ที่อังกฤษสนใจ เช่น บลัมบั้งกัน และกาลิมันตัน อาจกล่าวได้ว่าเกาะชวามีความพร้อมในการเป็นศูนย์กลางการค้ามากกว่า ทั้งนี้เพราะในกรณีของบลัมบั้งกันนั้น แม้ว่าจะมีทรัพยากรมากแต่ก็มีประชากรอาศัยอยู่น้อย จะเห็นได้จากลอร์ด มินโต เดินทางไปยังบริเวณชายฝั่งของบลัมบั้งกันและกล่าวว่า “เกาะนี้ไม่มีประชาชนอาศัยอยู่และไม่มีอะไรนอกจากความน่ากลัวของสัตว์ป่า”⁴⁵ ส่วนบริเวณกาลิมันตันนั้นเป็นเพราะบริเวณนี้มีโจรสลัดอยู่มาก จึงอาจต้องใช้เวลาในการปราบปรามปัญหาโจรสลัด

นอกจากนี้เกาะชวายังมีผลผลิตที่แรฟเฟิลส์คาดว่าจะสร้างรายได้ให้กับอังกฤษเช่น กาแฟ ซึ่งจะเห็นว่าความต้องการกาแฟเริ่มมีมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงที่คานเคิลส์ปกครองชวาอยู่นั้น ราคากาแฟมีแนวโน้มสูงขึ้น นอกจากกาแฟยังมีผลผลิตอื่นๆ เช่น พริกไทยจากบันเต็น รั้งนกจากชวากลาง รวมไปถึงแร่ดีบุกจากบังกา ซึ่งล้วนแต่เป็นสินค้าที่เงินต้องการ ซึ่งจะสอดคล้องกับนโยบายของอังกฤษที่ไม่ต้องการใช้เงินจากลอนดอนเพื่อไปซื้อชาจากจีน แรฟเฟิลส์คาดว่าชวาจะเป็นตลาดหนึ่งที่จะทำให้อังกฤษมีสินค้าไปขายยังจีนและนำเงินที่ได้ซื้อชากลับมาขายต่อได้

ดังนั้นแรฟเฟิลส์จึงเห็นว่าเกาะชวามีความสำคัญและมีความเป็นไปได้มากที่สุดที่จะทำให้อังกฤษมีศูนย์กลางในบริเวณคาบสมุทรมลายูและหมู่เกาะอินเดียตะวันออกทั้งยังเป็นดินแดนที่จะเอื้อประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้แก่อังกฤษอย่างสูง

4.2 การดำเนินงานของแรฟเฟิลส์นำไปสู่แผนการยึดครองชวา

จากการที่แรฟเฟิลส์แนะนำต่อลอร์ด มินโต ว่ารัฐบาลอังกฤษที่อินเดียควรที่จะพิจารณาเกาะใหญ่ๆ ที่อยู่ภายใต้การดูแลของฮอลันดาเพื่อที่จะตั้งเป็นศูนย์กลางการค้าขาย แรฟเฟิลส์คิดว่าเกาะชวามีความเป็นไปได้ที่อังกฤษจะสามารถเข้ามาครอบครอง ทั้งนี้เพราะเกาะชวาในเวลานั้นอยู่ในสภาพที่อ่อนแอจากการปกครองที่กดขี่ของฮอลันดา ซึ่งอาจมีความเป็นไปได้ที่ชวาจะตกไปอยู่ในมือทั้งของฝรั่งเศสหรืออังกฤษ ซึ่งลอร์ด มินโตก็มีความเห็นเช่นเดียวกับแรฟเฟิลส์จะเห็นได้จากที่แรฟเฟิลส์เขียนไว้เกี่ยวกับการเข้าพบกับลอร์ด มินโต เกี่ยวกับชวา ว่า

⁴⁵ Countess of Minto, *Lord Minto in India 1807-1814*, p. 277.

ข้าพเจ้าได้รับการต้อนรับอย่างดีที่สุดจากลอร์ดมินโต...สำหรับเกาะชวา ท่านลอร์ดพูดว่า “ใช่ ชวาเป็นเกาะที่น่าสนใจ ข้าพเจ้าคือใจที่ได้รับข้อมูลจากท่านที่ทำให้ข้าพเจ้าตระหนักถึงข้อมูลนี้ ซึ่งสนับสนุนให้เกิด แผนการในการผนวกชวาซึ่งจะนำไปสู่การสร้างอาณาจักรทางตะวันออกของเราด้วย ...”⁴⁶

แรฟเฟิลส์มีบทบาทอย่างมากในการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับเกาะชวา ลอร์ด มินโต แต่งตั้งให้แรฟเฟิลส์เป็นผู้แทนทั่วไปของลอร์ดมินโต (Agent for the Governor-General of India with the Malay States) มีหน้าที่ในการเก็บข้อมูลและเตรียมหาเส้นทางเดินเรือที่เหมาะสมในการโจมตีทางทหารต่อดินแดนบริเวณหมู่เกาะอินเดียนตะวันออก ซึ่งหน้าที่ของเขานั้นเป็นภาระที่ค่อนข้างเป็นความลับ⁴⁷ การที่ลอร์ด มินโต มอบหมายหน้าที่นี้ให้แก่แรฟเฟิลส์นั้น อาจเป็นเพราะ โดยบุคลิกส่วนตัวแล้วนั้นแรฟเฟิลส์น่าจะมีลักษณะที่เข้ากับคนได้ง่าย อีกทั้งการที่แรฟเฟิลส์สนใจศึกษาเรื่องขนบธรรมเนียม ประวัติศาสตร์ และภาษามลายู จะทำให้แรฟเฟิลส์สามารถใกล้ชิดกับชาวพื้นเมืองได้มากกว่าเจ้าหน้าที่คนอื่น ๆ ซึ่งจากการสนับสนุนของลอร์ด มินโตทำให้แรฟเฟิลส์ก้าวหน้าในการทำงานในบริษัทอินเดียนตะวันออกเร็วกว่าเจ้าหน้าที่คนอื่น ๆ ที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน ในเวลานั้นเขามีอายุเพียง 28 ปี

วิธีการที่แรฟเฟิลส์ใช้ในการสืบค้นข้อมูลคือการเข้าไปสร้างความสัมพันธ์กับบรรดาเจ้านายพื้นเมือง ด้วยวิธีการซื้อของกำนันเช่น ปืน นาฬิกา ผ้าซาติน รวมทั้งสินค้ายุโรปอื่นๆ เพื่อให้เจ้าชายทั้งมาเลย์และชวาติดต่อกับเขา⁴⁸ ประกอบกับการที่เขาสามารถสื่อสารด้วยภาษาพื้นเมืองได้ ทำให้การติดต่อกับเจ้าชายพื้นเมืองค่อนข้างเป็นไปได้ด้วยความสะดวก

จะเห็นว่าวิธีที่แรฟเฟิลส์ใช้ในการสะสมข้อมูลนั้น ต้องอาศัยเงินเป็นส่วนประกอบสำคัญในการดำเนินงาน แม้ว่าเขาสามารถติดต่อกับเจ้าชายพื้นเมืองและชนชั้นสูงได้ในระดับหนึ่งก็ตาม ทั้งนี้เพราะเงินจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้เขาเริ่มรู้ความลับในทางการเมือง รวมไปถึงการสะสมข้อมูลทั้งมาเลย์ หมู่เกาะอินเดียนตะวันออกและบริเวณรอบๆ เพื่อที่จะหาเส้นทางที่ดีที่สุดสำหรับการส่งกองกำลังไปชวา รวมไปถึงจำนวนทหารที่จะจัดส่งไป

ในขณะที่อยู่ที่มะละกา แรฟเฟิลส์พยายามหาความรู้ในเรื่องการจัดการกำลังคนภายในกองทัพ รวมทั้งลักษณะของกองทัพศัตรู(ฮอลันดา-ฝรั่งเศส) ภายในเกาะชวา รายละเอียดเกี่ยวกับท่าเรือ ถนน เมือง และป้อมปราการต่างๆ รวมทั้งการค้า ทรัพยากร ลักษณะทางการเมืองและสังคม

⁴⁶C.E. Wurtzburg, *Raffles of the Eastern Isles* (London: Hodder and Stoughton, 1954), p. 89.

⁴⁷Demetrius Charles Boulger, *Life of Sir Stamford Raffles*, p. 89.

⁴⁸Ibid.

ของเกาะชวา สิ่งเหล่านี้มีส่วนทำให้แผนการสะสมข้อมูลของ แรฟเฟิลส์ และ ลอร์ด มินโต ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้แรฟเฟิลส์ได้รับการสนับสนุนจากบรรดาเจ้าชาวพื้นเมืองบางรัฐ นอกจากนี้อาจรวมไปถึงเจ้าหน้าที่ชาวดัชต์บางคนที่ไม่ชอบรัฐบาลใหม่(ฮอลันดา-ฝรั่งเศส) ทั้งนี้ เพราะการเข้ามาปกครองของคานเคลส์เจ้าหน้าที่ของฮอลันดาเดิม คาดว่าจะเป็นการผลักดันให้อังกฤษเข้ามาบุกยึดชวา เจ้าหน้าที่เหล่านี้ไม่ต้องการเปลี่ยนแปลงอำนาจในการทำงานที่มีลักษณะกึ่งอิสระจากรัฐบาลที่ยุโรป เพราะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เจ้าหน้าที่ฮอลันดาสูญเสียรายได้ที่เคยได้รับเป็นจำนวนมาก

บทบาทและหน้าที่ของแรฟเฟิลส์ โดยเฉพาะขณะที่อยู่มะละกาเพื่อดำเนินการตามแผนการในการศึกษาความเป็นไปได้ในการยึดครองชวาของอังกฤษนั้น กระตุ้นให้รัฐบาลที่เบงกอลเกิดความสนใจในการครอบครองชวา เพราะนอกจากจะมีเหตุทางการเมืองคือเพื่อสกัดกั้นฝรั่งเศสแล้ว ยังมีเหตุผลทางเศรษฐกิจด้วย เพราะในเกาะชวามีทรัพยากรมาก โดยเฉพาะยังการค้ากาแฟในชวามีอัตราเพิ่มมากขึ้นจาก 10 ล้านปอนด์เป็น 50 ล้านปอนด์ต่อปี ซึ่งอาจจะนำรายได้มาสู่อังกฤษมากขึ้น รวมถึงไปถึงการจัดหาไม้สักและไม้ชนิดอื่นๆ เพื่อการค้าขาย หรือใช้ในการต่อเรือรบ⁴⁹ การที่เกาะชวามีทรัพยากรมากและอังกฤษเองก็มีความชอบธรรมที่จะยึดครองจากการเข้ามาของคานเคลส์ จึงเป็นโอกาสที่อังกฤษอ้างเหตุผลเพื่อจะได้เข้ายึดครองเกาะชวา

5. การยึดครองเกาะชวา

ความเข้มแข็งของกองทัพเรืออังกฤษที่เบงกอลหลังจาก ค.ศ.1805 เป็นเหตุผลส่วนหนึ่งที่ทำให้ลอร์ด มินโต ตัดสินใจเปิดศึกกับฝรั่งเศสในเดือนมีนาคม ค.ศ.1810 โดยอังกฤษส่งกองเรือขนาดเล็กไปโจมตีเกาะบอร์บอง จากนั้นก็เข้าโจมตีเกาะมอริเชียส ซึ่งทั้งสองเกาะถือเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญที่ทำให้ฝรั่งเศสมีอำนาจต่อรองกับอังกฤษ เพราะฝรั่งเศสใช้เป็นจุดสำคัญเพื่อเป็นฐานทัพในการปล้นสะดมเรือของอังกฤษที่เข้ามาทำการค้าในบริเวณตะวันออก⁵⁰

ภายหลังจากอังกฤษเอาชนะฝรั่งเศสได้ที่เกาะบอร์บอง ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1810 และเกาะมอริเชียส ในเดือนมกราคม ค.ศ.1811 เกาะชวาซึ่งฝรั่งเศสควบคุมอยู่ในนามของรัฐบาลฮอลันดาจึงเป็นเป้าหมายต่อไปของลอร์ด มินโต ซึ่งการโจมตีชวานั้นได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลอังกฤษที่ลอนดอน ลอร์ด มินโตได้รับจดหมายจากกรรมาธิการลับ (Secret Committee) ที่ลอนดอน มีใจความดังนี้

⁴⁹Ibid, p. 94.

⁵⁰Andre Ruyters, "Raffles and the Invasion of Java," p.2

...เราไม่ลังเลใจที่จะพูดว่าการเข้ามาของเราเกิดขึ้นจากการสนับสนุนของท่านลอร์ด [มินโต] ในการขับไล่ศัตรูออกจากที่ที่พวกเขาตั้งมั่นอยู่ ทั้งในเกาะชวาและที่อื่นๆที่พวกเขาอาจจะเข้ามาครอบครองในบริเวณทะเลทางตะวันออก....แต่ในขณะนั้น การยึดครองเกาะมอริเชียส และบัวร์บอง คือสิ่งที่สำคัญกว่า สำหรับเกาะชวาเรายังคงมีความคิดที่จะยึดครอง แต่เราไม่ควรดำเนินการในการส่งกองกำลังไปยังตะวันออก จนกว่าภารกิจท้ายสุดจะสำเร็จหรือต้องละทิ้ง...⁵¹

จากข้อความนี้จะเห็นได้ว่าการผลักดันให้คณะกรรมการที่เบงกอลความเห็นชอบต่อการเข้ายึดครองชวาทองของลอร์ดมินโต และแรฟเฟิลส์นั้น จะเป็นไปได้ต่อเมื่ออังกฤษสามารถเข้ายึดครองเกาะบัวร์บองและ เกาะมอริเชียส ที่ฝรั่งเศสใช้เป็นฐานทัพนั้นได้ สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าในการยึดครองชวานั้นจะต้องมั่นใจก่อนว่าอังกฤษจะปลอดภัย และจะไม่เสียผลประโยชน์ ในการยึดครองชวานั้น อาจกล่าวได้ว่าการดำเนินการไปอย่างเป็นขั้นตอน เพราะในขณะที่แรฟเฟิลส์เตรียมการที่อยู่มะละกา ทั้งการหาเส้นทางเดินเรือที่เหมาะสม รวมไปถึงการสร้างสัมพันธกับชาวพื้นเมือง ลอร์ด มินโต ก็พยายามยึดฐานทัพของฝรั่งเศสเพื่อให้รัฐบาลที่เบงกอลเห็นชอบในการส่งกองกำลังไปยึดครองชวา จะเห็นได้จากจดหมายที่ ลอร์ด มินโต เขียนจดหมายถึงแรฟเฟิลส์ว่า

...ในขณะนี้เกาะมอริเชียส และเกาะทุกเกาะของฝรั่งเศสอยู่ภายใต้การครอบครองของเรา ไม่มีสิ่งใดที่จะทำให้แผนการที่จะขยายอำนาจไปยังตะวันออก ซ้ำลงดังนั้นการส่งกองกำลังทหารจากอินเดียไปยังดินแดนตะวันออกจะเริ่มขึ้น อาจจะกลางเดือนมีนาคม...⁵²

เมื่อข่าวการพ่ายแพ้ของเกาะมอริเชียสมาถึงคานเคิลส์ ซึ่งคานเคิลส์คาดหมายว่าเป้าหมายต่อไปของอังกฤษคือชวาดังนั้นเขาจึงเตรียมที่จะวางแผนป้องกันชวาโดยการเพิ่มกองกำลังทหารเป็น 27,990 นาย⁵³ ในการเตรียมแผนการรบกับอังกฤษนั้น คานเคิลส์ได้รับความช่วยเหลือจากผู้ช่วยชาวดัชช์ชื่อ มินทิงห์ คานเคิลส์มีแผนการที่จะพยายามขยายเวลาการสู้รบกับอังกฤษไปจนถึง

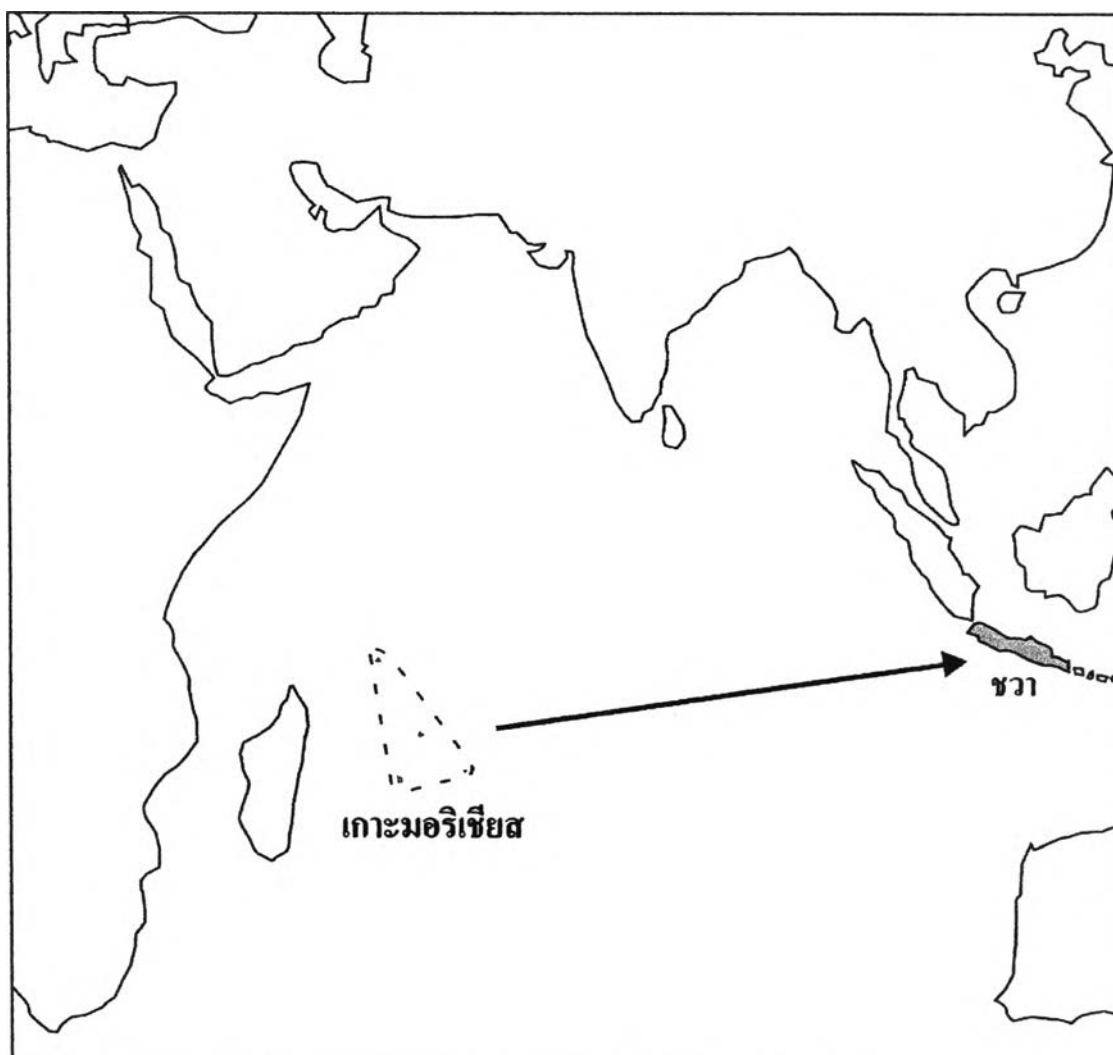
⁵¹Ibid, p. 4

⁵²Andre Ruyters, "Raffles and the Invasion of Java," p. 9.

⁵³Ibid,

ฤดูฝนหรือจนกว่าจะได้รับความช่วยเหลือจากฝรั่งเศส⁵⁴ แต่คานเคลส์ก็ไม่มีโอกาสที่จะได้ป้องกัน การเข้ามาของอังกฤษในชวาเนื่องจากถูกเรียกตัวกลับ เนื่องจากเจ้าหน้าที่อาวุโสที่มีความไม่พอใจในการบริหารงานของเขาร้องทุกข์ไปยังพระเจ้าหลุยส์ ดังนั้นพระเจ้าหลุยส์จึงทรงแต่งตั้ง ยานเซนส์ไปดำรงตำแหน่งแทน

รูปที่ 6 แผนที่แสดงเส้นทางเดินเรือข้ามมหาสมุทรอินเดียระหว่างเกาะมอริเชียสและเกาะชวาของ อังกฤษ

คัดแปลงจาก www.lib.utexas.edu/.../indianoceanarea.jpg

⁵⁴Ibid,

หลังจากการได้รับชัยชนะที่เกาะมอริเชียส กองเรือของอังกฤษประมาณ 100 ลำ พร้อมกำลังพล 1,200 คน เดินทางไปถึงปีศาจและยัดเมืองได้ การยึดปีศาจของอังกฤษใช้เวลาเพียง 16 วัน กองทหารของยานเซนส์ต้องเข้าไปตั้งมั่นที่เซมารังในชวากลาง⁵⁵ กองทหารของยานเซนส์ที่เซมารังนั้น มีจำนวน 2,000 คน⁵⁶

จะเห็นว่าการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชาวพื้นเมืองที่อังกฤษพยายามทำมาก่อนการยึดครอง มีผลทำให้การดำเนินการทางทหารของกองทัพของอังกฤษเป็นไปด้วยดี ทางด้านกองทัพของยานเซนส์เองก็คาดหวังว่าจะมีกองกำลังของชาวพื้นเมืองมาช่วยรบ แต่เขาก็ต้องผิดหวัง ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะการเข้ามาปกครองชาวของยานเซนส์ เป็นช่วงที่การบริหารงานภายในชวาเริ่มประสบกับปัญหาอันเนื่องมาจากการปกครองของคานเคลส์ที่ต่อเนื่องมา ทำให้ประชาชนและเจ้าชาวพื้นเมืองไม่พอใจ ดังนั้นการมาของยานเซนส์จึงไม่ได้รับการสนับสนุนจากบรรดาเจ้าชาวพื้นเมืองเท่าใดนัก รวมไปถึงสภาพการคลังของปีศาจก็ประสบปัญหา รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่ทำงานไม่มีประสิทธิภาพ จึงอาจกล่าวได้ว่า สถานการณ์ในชวามีส่วนช่วยให้อังกฤษยึดครองเกาะชวาได้

ขณะที่ยานเซนส์ หลบหนีไปที่เซมารัง นั่นก็ได้พยายามปลุกปั่นบรรดาหัวหน้าชาวพื้นเมืองร่วมกันต่อต้านอังกฤษ ทั้งนี้เพราะดินแดนทางชายฝั่งทางเหนือของชวารวมไปถึงชวากลาง มีรัฐอิสระคือยอกยาคาร์ตาและสุระการ์ตา โดยอ้างว่าอังกฤษเป็นผู้บุกรุกที่ไม่มีกรรมสิทธิ์⁵⁷ ซึ่งยังคงมีหัวหน้าชาวพื้นเมืองหลายคนร่วมมือกับยานเซนส์ เช่น เปอรัง เวโดโน (Perang Wedono) แห่งสุระการ์ตา⁵⁸ แต่อย่างไรก็ตาม อังกฤษสามารถเอาชนะได้ซึ่งทำให้บรรดาหัวหน้าชาวพื้นเมือง หลบหนีไป

ก่อนที่อังกฤษจะได้ชัยชนะอย่างเป็นทางการนั้น ลอร์ด มินโตได้ออก คำประกาศ ลงวันที่ 4 สิงหาคม ค.ศ.1811 โดยมี แรฟเฟิลส์เป็นผู้ลงชื่อกำกับ คำประกาศดังกล่าวถูกประกาศใช้ก่อนที่อังกฤษจะยึดครองเกาะชวาได้อย่างเป็นทางการ คำประกาศนี้มีส่วนสำคัญที่ทำให้อังกฤษชนะกองทัพฮอลันดา-ฝรั่งเศส แสดงถึงความพยายามของลอร์ด มินโตและแรฟเฟิลส์ในการสร้างสัมพันธ์กับชาวพื้นเมืองเพื่อสนับสนุนการรบของอังกฤษ ซึ่งคำประกาศนี้จัดทำขึ้นเป็นภาษาชวา และภาษามลายู เพื่อเผยแพร่ด้วย มีใจความว่า

⁵⁵Demetrius Charles Boulger, *Life of Sir Stamford Raffles*, p. 135.

⁵⁶Countess of Minto, *Lord Minto in India 1807-1814*, p. 294.

⁵⁷C.E. Wurtzburg, *Raffles of the Eastern Isles*, p. 169.

⁵⁸Ibid.

...เราชาวอังกฤษ ได้เดินทางมาด้วยไมตรีและหวังที่จะได้รับมิตรภาพ เช่นเดียวกันจากชาวพื้นเมืองทั่วทุกหนแห่ง เราไม่มีความประสงค์ที่จะสร้างความเสียหายใดใดในการเข้ามาสู่ภาคพื้นทะเลตะวันออกแห่งนี้ เราประสงค์ที่จะปกป้องกฎหมายและสถาบันของรัฐต่างๆ ให้เป็นดังที่เคยเป็นมา อีกทั้งยังต้องการปกป้องชาวเมืองจากความรุนแรง การรุกรานและความอยุติธรรมใดๆ ก็ตามที่อาจเกิดขึ้น ในกรณีนี้ชาวเมืองควรตระหนักถึงการไม่จัดตั้งกองกำลังของคน ไม่ว่าด้วยวิธีการใช้ความรุนแรงหรือการเคลื่อนไหวทางการเมือง รัฐบาลอังกฤษในขณะนี้มีความต้องการให้ชาวเมืองอยู่ในความสงบในฐานะผู้สังเกตการณ์ต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ดังนั้นชาวเมืองจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องใดๆ ในการต่อต้านหรือเข้าต่อสู้กับชาวฝรั่งเศสหรือชาวฮอลแลนด์ ยกเว้นแต่เมื่อมีมาตรการให้ทำการดังกล่าวโดยเจ้าพนักงานอังกฤษ ส่วนเรื่องสาธารณูปโภคต่างๆ จะได้รับชำระตามมูลค่า แต่ทั้งนี้จะต้องไม่มีการจำหน่าย [เสบียงอาหาร] ให้กับฝ่ายศัตรู รวมทั้งชาวพื้นเมืองมีหน้าที่ต่อต้านการเคลื่อนพลของฝ่ายข้าศึก[ฮอลันดา-ฝรั่งเศส] สำหรับท่าเรือที่ปิดคาเวียนั้นสามารถเปิดทำการให้กับพ่อค้าท้องถิ่นได้ โดยเรือบรรทุกเสบียงอาหารและสินค้าทุกลำในน่านน้ำนี้จะได้รับการปกป้องคุ้มครองจากกองเรือของอังกฤษ...⁵⁹

คำประกาศนี้มีส่วนช่วยให้อังกฤษไม่ต้องเผชิญกับการต่อต้านจากเจ้าพื้นเมืองอย่างรุนแรง ในช่วงเวลาที่กำลังทำศึกกับกองทหารฮอลันดา-ฝรั่งเศส แต่อย่างไรก็ตามภายหลังจากนั้นอังกฤษยังคงประสบกับปัญหาความไม่สงบของเมืองต่างๆ ซึ่งทำให้ต้องเข้าไปปราบปราม ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไปและในที่สุดกองกำลังของยานเซนส์ก็ถูกบังคับให้ยอมสงบศึกตามสัญญาที่เขมารังในวันที่ 17 กันยายน ค.ศ.1811 โดย ยานเซนส์ยอมยกเกาะชวาและที่ตั้งอื่นๆ รวมทั้ง ปาเล็มบัง คิมอร์ มากัสซาร์ ให้แก่อังกฤษ⁶⁰

ภายหลังจากการได้รับชัยชนะนั้น ลอร์ด มินโตกล่าวว่า "... ข้าพเจ้าคิดว่าข้าพเจ้าจะต้องแสดงความยินดีต่อผู้อำนวยการของเรา ทั้งนี้เพราะเราได้รับชัยชนะอย่างสมบูรณ์ บนเกาะที่มีค่ามากแห่งนี้..."⁶¹ ซึ่งเมื่อข่าวนี้มาถึงลอนดอนทำให้ลอร์ด มินโตได้รับความชอบอย่างมากเนื่องจากสามารถขับไล่ฝรั่งเศสออกไปได้ อย่างไรก็ตามรัฐบาลที่ลอนดอนยังคงต้องการที่จะปกครองเกาะชวาเป็นการ

⁵⁹Demetrius Charles Boulger, *Life of Sir Stamford Raffles*, p. 127.

⁶⁰Andre Ruyters, "Raffles and the Invasion of Java," p. 29.

⁶¹Ibid,

ชั่วคราว ซึ่งจะคืนให้กับฮอลันดาเมื่อเหตุการณ์ในยุโรปสงบแล้ว จะเห็นได้จากคำกล่าวของกรรมาธิการลับ ถึง ลอร์ด มินโตว่า “...รัฐบาลไม่มีความเห็นและความต้องการ ที่จะยึดครองเกาะชวาเป็นการถาวร ในฐานะอาณานิคมของอังกฤษ...”⁶² ซึ่งลอร์ด มินโต มีความเห็นที่คัดค้านอย่างมาก เนื่องจากเขาเห็นว่าเกาะชวาเป็นเกาะที่มีค่า ซึ่งจะทำให้อังกฤษได้รับผลประโยชน์อย่างมาก ดังนั้นก่อนที่จะเดินทางออกจากเกาะชวา จึงได้วางนโยบายต่างๆในการปกครองเกาะชวา รวมทั้งจัดตั้งคณะผู้ปกครองที่จะรับผิดชอบในการปกครองเกาะชวาต่อไป

5.1 หลักการทั่วไปในการปกครองชาวของอังกฤษ

ในวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 1811 ก่อนการขอมแพ้งของยานเซนส์ 6 วัน ลอร์ด มินโตก็ออกประกาศฉบับหนึ่งว่าด้วยประกาศหลักการทั่วไปในการปกครองชาว สาระสำคัญในหลักการนั้นระบุถึงนโยบายเบื้องต้นในการบริหารงานภายในเกาะชวา นอกจากนี้ยังประกาศจุดยืนของอังกฤษในการปกครองชวา คือ “ บทบัญญัติที่ตามมานั้นออกมาด้วยความจริงใจของรัฐบาลอังกฤษ ทั้งนี้เพื่อความพอใจของประชาชนและผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในเกาะชวาและ เพื่อความเจริญและสวัสดิการสังคมที่ดีของชาวชวา” (For the satisfaction of the inhabitants and people of Java, the following provisions are made public, in testimony of the sincere disposition of the British Government to promote their prosperity and welfare)⁶³

จะเห็นได้ว่าผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในเกาะชวาในที่นี้อังกฤษหมายถึงชาวคัตซ์ พวกลูกผสม รวมไปถึงชาวตะวันตกชาติอื่นๆ ที่อาศัยอยู่ในเกาะชวาก่อนที่อังกฤษจะเข้ามายึดครอง ซึ่งคาดว่าจะมีชาวฮอลันดาและลูกผสมมากกว่าชาติอื่นๆ จากข้อความข้างต้นนั้น อังกฤษได้ให้ความมั่นใจว่า ชาวคัตซ์ที่อยู่ภายใต้กฎหมายจะอยู่ในเกาะชวาโดยสวัสดิภาพและมีสิทธิเหมือนกับคนอังกฤษ แต่ในขณะเดียวกันจะต้องไม่เป็นศัตรูกับอังกฤษ⁶⁴ ทั้งนี้ ลอร์ดมินโต มองว่า คนอังกฤษส่วนใหญ่ไม่น่ามีความชำนาญและความรู้เกี่ยวกับเกาะชวามากนัก ซึ่งจะเป็นการดีที่จะผูกมิตรกับเจ้าหน้าที่ชาวคัตซ์ที่อยู่อาศัยอยู่ในเกาะชวามานาน ทั้งนี้เพราะคนเหล่านี้ล้วนแต่มีความรู้ความชำนาญและมีประสบการณ์ ซึ่งต่อมาเจ้าหน้าที่ชาวคัตซ์กลุ่มนี้จะมีส่วนสำคัญในการเข้ามาช่วยอังกฤษในการ

⁶²“Java Factory Records. “Secret Committee to Lord Minto,” in Andre Ruyters, “Raffles and the Invasion of Java,” p. 33.

⁶³“Proclamation, Date 11th September, 1811,” in Sophia Raffles, *Memoir of the life and Public Service of Sir Thomas Stamford Raffles* (London: Oxford University Press, 1830), pp. 103-104.

⁶⁴Ibid,

บริหารงานภายในเกาะชวา จะเห็นได้จากการแต่งตั้งครันเซนส์ (Cranssen) และมุนทิงค์ (Muntinghe) ให้เป็นที่ปรึกษาของแรฟเฟิลส์

การที่อังกฤษยอมรับเจ้าหน้าที่ชาวฮอลันดาเข้ามาทำงานต่อไปนั้น อาจมีอีกเหตุผลหนึ่งคือ อังกฤษมองว่าภายหลังจากการยึดครองชวา สิ่งที่อังกฤษจะต้องทำต่อไปคือ การจัดการกับปัญหาความไม่สงบ การยอมรับชาวดัตช์จะเป็นการบรรเทาปัญหาการบริหารงานและเป็นการลดภาระของเจ้าหน้าที่อังกฤษด้วย ทั้งนี้เพราะนโยบายในช่วงแรก จะมุ่งไปที่การปราบปรามความไม่สงบ โดยเฉพาะบรรดาเมืองต่างๆที่ตั้งคนเป็นอิสระ

สำหรับประชาชนชาวชวานั้น ชาวชวาจะได้รับสิทธิในการทำการค้าอย่างเสรี รวมไปถึงการยกเลิกระบบผูกขาดการค้า รวมทั้งแรงงานที่กดขี่⁶⁶ จะได้รับการพิจารณาเพื่อเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบที่ดีขึ้น

แต่สิ่งที่ลอร์ด มิน โดมองว่าเป็นเรื่องเร่งด่วนที่อังกฤษควรจะต้องเปลี่ยนแปลงนั้นคือการจัดการเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม การที่ลอร์ด มิน โดให้ความสำคัญกับกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะการตัดสินคดีและวิธีการลงโทษนั้น อาจเป็นเพราะ ลอร์ด มิน โดไม่เห็นด้วยกับวิธีการสืบสวน ลงโทษของชาวพื้นเมืองที่โหดร้าย ไม่ปลอดภัยต่อชาวอังกฤษที่อยู่ในเกาะชวา

อาจกล่าวได้ว่า จากนโยบายที่กล่าวมานั้น ลอร์ด มิน โด มีความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่ของประชาชนชาวชวาให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเจ้าหน้าที่ชาวดัตช์ แต่ท้ายที่สุดแล้วคำประกาศที่ออกมาในวันที่ 11 กันยายน ค.ศ.1811 จะนำไปสู่คำถามที่ว่าคำประกาศนั้น ทำเพื่อคนชวาหรือเพื่ออังกฤษ

หลังจากที่อังกฤษสามารถยึดครองเกาะชวาได้ในวันที่ 17 กันยายน ค.ศ.1811 ลอร์ด มิน โด ก็พำนักอยู่ที่เกาะชวาเป็นเวลา 5 สัปดาห์ ก่อนที่ ลอร์ด มิน โด เดินทางกลับเบงกอลในวันที่ 19 ตุลาคม ค.ศ. 1811

5.2 ขอบเขตของอำนาจของแรฟเฟิลส์ในชวา

ในระหว่างที่ ลอร์ด มิน โด อยู่ที่เกาะชวานั้น มีการจัดตั้งคณะผู้บริหารเกาะชวารวมทั้งประกาศหลักการทั่วไปในการบริหารงานในเกาะชวา และก่อนที่จะออกจากเกาะชวา ลอร์ด มิน โด แต่งตั้ง แรฟเฟิลส์ เป็นรองผู้ว่าการใหญ่ประจำชวา และมีสภาที่ปรึกษาอันประกอบด้วย กิเลสปี เป็นผู้บัญชาการกองทัพ และมีชาวดัตช์ 2 คนคือ ครันเซนส์และมุนทิงค์ ทำหน้าที่ช่วยเหลือในการปกครอง การที่มีชาวดัตช์ 2 คนอยู่ในสภาแสดงถึงความต้องการของลอร์ด มิน โด ในการที่จะให้เจ้าหน้าที่ชาวดัตช์ที่มีประสบการณ์บริหารเกาะชวาร่วมกับอังกฤษ ชาวดัตช์ทั้ง 2 คน ถือเป็นบุคคล

⁶⁶Ibid.

สำคัญที่คอยให้คำปรึกษาแก่แรฟเฟิลส์ในเรื่องการปกครองตลอดระยะเวลาที่ปกครองเกาะชวา นอกจากนี้ ลอร์ด มินโต ยังกล่าวถึงฐานะของรัฐบาลที่เกาะชวาว่า “...รัฐบาลของอังกฤษที่เกาะชวา จะอยู่ภายใต้การควบคุมของสภาสูงสุดของเบงกอล โดยจะรับคำสั่งจากผู้ว่าการแห่งสภาเบงกอล ซึ่งปฏิบัติงานภายใต้การปกครองของสภาสูงสุดจากลอนดอน...”⁶⁶

ก่อนที่มินโตจะเดินทางกลับเบงกอลเขาได้กล่าวกับแรฟเฟิลส์ว่า “...ขณะที่เราอยู่ในชวา ขอให้พยายามทำความดีให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้...” (While we are here, let us do all the good we can)⁶⁷ ซึ่งคำกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า แรฟเฟิลส์จะต้องรับผิดชอบในการบริหารงานในเกาะชวา แต่เนื่องจากตำแหน่งรองผู้ว่าการประจำชวานั้นถือว่าค่อนข้างมีความเป็นอิสระ ทั้งนี้เป็นเพราะระยะทางที่ห่างไกลระหว่างเบงกอลกับชวา เป็นผลให้แรฟเฟิลส์มีสิทธิอย่างเต็มที่ทั้งการวางนโยบายและการบริหารงาน ดังเช่นข้อความที่ยกมานี้

...อำนาจในชวาของรัฐบาลไม่ว่าพระราชบัญญัติ ข้อบังคับต่างๆ ต้องทำ และประกาศในนามผู้ว่าการแห่งอินเดีย ซึ่งคือลอร์ด มินโต และลอร์ด มินโต ยินดีที่จะแต่งตั้ง แรฟเฟิลส์เป็นรองผู้ว่าการชวา เพื่อช่วยเหลือและปฏิบัติงานในนามของลอร์ด มินโต จนกระทั่งลอร์ด มินโตออกจากเกาะ ภายหลังจากการออกไปของมินโต แรฟเฟิลส์ จะปฏิบัติงานในนามของแรฟเฟิลส์ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีอำนาจและจะได้รับสิทธิครอบครองอำนาจทั้งหมดอย่างเต็มที่และสมบูรณ์...⁶⁸

จากข้อความนี้แสดงให้เห็นว่า แรฟเฟิลส์ มีอำนาจที่สูงสุดในชวาและจากคำกล่าวที่ยกมาข้างล่างนี้จะแสดงให้เห็นถึงอำนาจของเขาที่บางทีอาจปราศจากการท้วงติงจากเจ้าหน้าที่คนอื่นๆ

“ถ้ามีความเห็นที่แตกต่างเกิดขึ้น ในประเด็นต่างๆ เรื่องใดที่ได้พิจารณาอย่างรอบคอบแล้วมีมติเห็นชอบตามเสียงคนส่วนใหญ่ สภาชิกสภาจะบันทึกข้อมูลนั้นโดยมีการลงนามในที่ประชุม แต่ถ้าวางผู้ว่าการแห่งชวาเสนอความคิดที่แตกต่างต่อที่ประชุมและเสียงส่วนใหญ่ลงความเห็นว่าเป็นเรื่องที่สำคัญพอที่จะบังคับให้เป็นไปตามแนวคิดของรองผู้ว่าการแห่งชวา ให้ถือว่ามตินั้นผ่านโดยรอง

⁶⁶Countess of Minto, *Lord Minto in India 1807-1814*, p. 310.

⁶⁷Demetrius Charles Boulger, *Life of Sir Stamford Raffles*, p. 154.

⁶⁸Ibid, p. 136.

ผู้ว่าการแห่งชาว และมีผลบังคับใช้อย่างเต็มที่และถือว่ามันเป็นมติที่ผ่านโดยสภา”⁶⁹

จะเห็นว่าในเรื่องที่มีความสำคัญ แรฟเฟิลส์จะมีอำนาจอย่างเต็มที่ในการตัดสินใจ เรื่องที่เร่งด่วน ยกตัวอย่างเช่น การเคลื่อนกองทัพ การรบ รวมทั้งปัญหาภายในของชาว ลอร์ด มินโต ให้สิทธิแรฟเฟิลส์อย่างเต็มที่ในการตัดสินใจ อย่างไรก็ตามกฎหมายต่างๆที่ออกมานั้นก็ต้องรายงานต่อสภาอังกฤษที่เบงกอล ในความเป็นจริงแล้วกฎหมายเหล่านั้นจะไปถึงมินโตที่เบงกอล แรฟเฟิลส์ที่ชวาก็ได้ดำเนินงานไปก่อนหน้านั้นแล้ว แรฟเฟิลส์จึงมีอำนาจและเป็นอิสระอย่างมากจากเบงกอล ซึ่งจะส่งผลให้แรฟเฟิลส์ต้องปฏิบัติงานอย่างหนักโดยจะเป็นผู้รับผิดชอบทุกอย่างทั้งความสำเร็จและความผิดพลาดตลอดเวลาที่เขาปฏิบัติงานที่ชวา

จากการที่แรฟเฟิลส์มีอำนาจอย่างเต็มที่ในการบริหารงานที่ชวานั้น ทำให้เขาพยายามที่จะนำนโยบายใหม่ๆทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนวัฒนธรรม มาใช้ ซึ่งการปกครองชาวของเขานั้น นับว่าได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงระบบต่างๆภายในเกาะชวาให้มีความแตกต่างจากที่ฮอลันดาปกครอง

---

⁶⁹Ibid, p. 156.